

Isi za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted to
the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežel, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, pripelje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (482)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takej.

ŠTEV. (NO.) 481.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 28. NOVEMBRA, (NOVEMBER) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Ob Francu Jožefovi smrti.

Avstrijski cesar je umrl. Dogodek, ki se za-
piše v zgodovino, Evropsko grobišče je sedaj veli-
ko, tako veliko, da ne šteje en mrtvec več ali manj
že nič. Koliko jih leži tam zunaj, daleč proč od
rodne zemlje, a njihova smrt je le kratka dopisni-
ca vojnega poveljstva sporočila rodbini, pa je
bilo vse opravljeno! Koliko jih je, ki imajo na
grubi morda priprosto križ, imena pa ne! In kadar
umro njih najbližji sorodniki, če jih sploh kaj i-
majo, bodo pozabljeni, kakor da jih ni bilo nik-
dar na svetu.

O mrtvem Francu Jožefu pa bodo govorile
knjige, v poznih letih se bodo morali dijaki učiti
njegovo ime, in pri izpitu bodo morali vedeti,
kdaj je prišel na svet, kako dolgo je vladal, kdaj
je umrl. V zgodovini bodo zabeležena njegova
"velika dela" in opisana bo "njegova doba." O
stotisočih, ki so umrli "zanj", ne bo govorila
nobena knjiga.

Med življenjem in življenjem so razlike, in
med človekom in človekom tudi. Ena smrt ni ta-
ko važna, kakor druga. Za svet ni vseeno, če umre
ubog idiot, ki je bil le v nadlego sebi in tistim,
ki so morali paziti na njegovo varnost, ali pa ve-
lik izumitelj, ki je podal svetu mogočna sredstva
za napredek. Kakršnokoli stališče zavzema človek
napravn monarhiji, ne more prezreti dejstva, da
imajo kralji in cesarji v drugi življenja drugač-
no vlogo kakor komorni sluga, ki jim snajžijo čev-
lje. V njihove roke je položena moč, ki je drugi
zemljani nimajo; in ta moč ustvarja njih pomen.
In zaradi moči, ki jim je izročena, je tudi razlika
med smrtjo vladarja in smrtjo cestnega pome-
tača.

Iz tega se pa ne more izvajati, da je cesar bolj
potreben za človeško družbo, kakor cestni pome-
tač. Prav narobe je. Brez obzira na nazore doka-
zuje že sam obstanek republik, da se brez cesar-
jev in kraljev lahko izhajajo. Če že kdo noče pri-
znati, da so bive monarhije, ki so se izpremenile
v republike, na boljše ali neg oboje bile prej, vendar
ne more nihče trditi, da so na slabšem. In za
dokaz, da so monarhi nepotrebni, zadostuje že to.

Cestni pometalji pa so potrebni v republikah
kakor monarhijah, ker bi se brez njih nagradila
nesnaga, ki ne bi le žalila vse estetske čute, ampak
bi postala skrajno nevarna človeškemu zdravju.

Sedanja družba ni na taki stopnji, da bi cenila
človeka po njegovi potrebi. Njene uredbe ne
pripisujejo take cennosti. Njene uredbe niti ne
dovoljujejo, da bi človek opravljal tisto delo, za
katero je najbolj sposoben in s katerim bi naj-
bolj koristil družbi. Nezmisljenost naše družbe se
najbolje kaže v tem, da pa na tisoče ljudi v pokli-
cih, katerih ne ljubijo in za katere nimajo prave
zmožnosti, prav tako jih je pa na tisoče oddalje-
vanih od dela, katero bi radi in močnejše oprav-
ljali. Svoj vrhunec dosega ta nezmisel v monar-
hiji.

Rojstvo odločuje v monarhični državi vse.
Nihče ne vprašuje, če ima fant, ki mu je na-
menjeno nasledništvo na prestolu, kaj talenta ali
ne. Če je poba rojen v tisti vrsti, ki jo določajo
ustavni ali pa celo le "hišni" zakoni za dedščino,
postane cesar ali kralj, pa naj si bo največji bebec
v državi. Pred kratkim umrl bavorski Oto je bil
blazen; usmiljenja vreden je tak bolnik, ampak
vse usmiljenje mu ne more dati zdrave pameti,
katero je bolezen v njegovi glavi umorila. Toda O-
to je bil kralj. Tudi njegov predhodnik Ludvik
je bil blazen; ampak bil ni le kralj, temveč je tudi
faktično vladal, dokler ga ni njegov omračeni
um poglaval v jezero, kjer je utonil.

V zgodovini je še dovolj drugih slučajev bla-
znih vladarjev, slučajev, ki pa dovolj jasno do-
kazujejo, da ni nobenega skrivnostnega zakona,
po katerem bi bili baš člani vladajočih familij od
Boga nadarjeni s posebno genialnostjo, ki bi jim
dajala izredno sposobnost in pravico, da vodijo
usodo "svojih" narodov.

Napoved ni treba, da bi bil človek ravno bla-
zen, pa je vendar lahko nesposoben za posel vla-
danja. Takih slučajev je v zgodovini monarhij
še največ. Monarhična misel pa zahteva vero, da
je človek, ki sedi na prestolu, najmočnejši izmed
vseh državljanov in da ga nihče ne prekaša. Da
se nekako utemelji ta nezmisljena vera, so iznašli
smešno formulo, da so kralji in cesarji vladarji
"po milosti božji", to se pravi; da jih je izbral
sam Bog, ki že ve, kdo je najboljši in čigave ro-
ke je narodom treba. Kljub tej božji milosti je
bilo med vladarji prav malo takih, da bi bili
presegali srednjo mero človeške nadarjenosti, do-
sti pa takih, ki so ostajali izpod nje.

Pomen vladarjev torej ne tiči v njihovi ose-
bnosti, vsaj v prvi vrsti ne, pač pa v moči, ki jim je
izročena. Če ne bi bilo te moči, bi se morda tudi
o Francu Jožefu izdala navadna osmrtnica, kakršne
običajno tiskajo sorodniki z naznanilom starosti,
pogrebne dneva in eventualno še kakšnih maš,
pa bi bilo vse opravljeno.

Toda Francu Jožefu je bil avstrijski cesar, kralj
ogrski, kralj češki, kralj hrvaški, kralj galiski i.
t. d., njegovi vladarski naslovi so obsegali celo
stran kakšnega navadnega almanaha. In vse te
naslove je nosil 68 let. V vsej zgodovini jih je le
par, ki so vladali tako dolgo ali še kaj dalje ka-
kor on.

Francu Jožefu je prišel na tron sredi največjih
homatij leta 1848, ko se je Ferdinand I. odpove-
dal kroni. Ferdinand je bil popoln nesposoben,

Nemara bi bil čisto dober uradnik, ki bi bil znal
točno prihajati v pisarno, predsedati tam predpisa-
ne ure in izpolnjevati ukaze svojih predstojnikov.
Kot vladar je bil pa igrača usode brez lastne volje
in brez moči. Bil je zdaj popoln absolutist, zdaj
zopet pristal demokratične konstitucije; nagibal
se je enkrat Nemeem, drugič Hrvatom, pa zopet
Madjarom in naenkrat na to Čehom; zdaj je kli-
cal delavce na pomoč, zdaj ga je zopet zatajil;
pozival je v ministrstvo najemnejše reakcionarje,
pa je poizkušal z liberalci, pa se zopet odvrčal
od njih. Ko je bilo najbolj potrebna ukrepanja kaj
odločilnega, se je ustražil in tajno pobegnil z Du-
naja. Preložil je sedež državnega zbora v Kro-
mjeriž, medtem pa imenoval reakcionarno
Schwarzenbergovo ministrstvo, ki je smatralo vse
sklepe državnega zbora za dim.

Njegova resignacija dne 2. decembra 1848. je
bila logična posledica njegove slabosti. Imela je
pa še drug namen. Ferdinand je bil prisegel na
ustavo, katero so pa nazadnjaki hoteli zrušiti. In
da ne bi cesar postal krivopisec, so potrebovali
novega vladarja, ki bi se lahko skliceval na to,
da ni ničesar obljubil, ničesar prisegel in da ga ne
veže nobena ustava. Ferdinandovega brata Fran-
ca Karla ni nič kaj mikal ta posel, in tako je po-
stal njegov tedaj osemnajstletni sin Francu Jožef
cesar. Njegova naloga je bila povesti monarhijo
nazaj v absolutizem in uničiti vse obljube, ki so
bile dotlej storjene narodom.

Temu namenu so služili bližnji koraki mlade-
ga cesarja in vlade nazadnjakov, ki ga je rabila za
svoje sredstvo. Dne 4. marca 1849. je Francu Jožef
podpisal "ustavo", ki jo je bil izdelal grof Sta-
dioh v skrajno centralističnem smislu. Dne 6. mar-
ca je to izvedel državni zbor v Kromjerižu, ki je
hotel protestirati. Ali njegov protest je hitro uti-
nil, kajti že drugi dan je bil ta klavni parlament
razpuščen, poslanci pa sploh niso mogli več v zbor-
nico, ker je bilo pred njo postavljeno vojaštvo z
nasajenimi bajoneti. Ječe in trdnjave so se napol-
nile z aretiranimi demokrati, vojaška in policijska
sila je pripravila pot povratku popolnega absolu-
tizma. Na Stadionovo mesto je prišel črni reak-
cionar Bach in 31. decembra je Francu Jožef pre-
klical ustavo, katero je bil 4. marca podpisal in ki
ni nikdar imela dejanske veljave.

Vojaška sila je revolucijo zatrla na vseh boji-
ščinah. Na Ogrskem je to dosegla s pomočjo Rusije.
Čez tiste karpatske prehode, ki jih sedaj avstrijs-
ke čete z nemško in turško pomočjo v krčevitih
naporih zasedajo napadajočim Rusom, so takrat
prikorakale ruske vojske, navdušeno pozdravljene
od avstrijske vlade, njenih generalov in Franca
Jožefa.

Tako se je pričelo Francu Jožefovo vladanje z
nasilstvom, s prelivanjem krvi in z verolomstvom.
Od tistega časa se je v habsburški monarhiji mar-
sikaj izpremenilo. Iz nje je nastala dualna drža-
va Avstro-Ogrska. V obeh državnih polovicah se
je vpeljala ustava. In slavopisec monarhizma radi
pravijo: Cesar nam je dal konstitucijo. Ljudje
kratkega mišljenja pa radi verjamejo, ker je treba
manj truda za to, da verjameš, kakor da misliš
svojo glavo.

Cesar ni ničesar dal. Schmerlingova ustava iz
leta 1861. je bila posledica grozečega bankrota.
Ko je po dogovoru v Villa Franca Avstrija vsled
ponesrečenih bojev v Italiji, kjer je bila upala na
nemško pomoč, ne da bi bila dosegla, izgubila
Lombardijo, se je razkrila v notranji upravi straš-
na gnolba. Nekatere nezasičane sleparije so pri-
šle na dan, še več jih je ostalo skritih. General
Eynatten, finančni minister Bruck, bančni ravnatelj
Robert so se ustili, ravnatelj kreditnega
zavoda Richterja je v Trstu zadela kap, ko je bil
obveščen, da je tožen zaradi goljufije. Cela vrsta
kapitalistov in višjih uradnikov je prišla v prei-
skavo. Sleparilo se je bilo pri dodajanju vojaških
potrebščin; sleparilo se je, kjerkoli je bila prilika
za to. Absolutizem je stal pred bankrotom. Zuna-
nji kredit je bil popolnoma ugrožen.

Iz te nevarnosti je iskal Schmerling izhod
s februar ko ustavo, ki ni bila ne ptič ne miš. Ho-
tela je enotno monarhijo in je zanjo ustanovila
"širši državni zbor", v katerem naj bi bile zastopane
vse dežele; vendar je pa hoteli napraviti
Madjarom nekatere koncesije, pa je za to dolo-
čila "ožji državni zbor", v katerem Ogrska z Er-
deljem in Hrvaško ne bi bila zastopana. Hotela
je centralizem, ali poslanci v državnim zboru naj bi
se volili iz deželnih zborov. Konstitucija je bila
polna konfuzije, njena glavna tendenca je bila,
da se napravi iz Avstrije navidezno ustavna drža-
va, ki bi pa v dejstvu ostala absolutistično-cen-
tralistična z nemško hegemonijo.

S to konstitucijo ni bil pravzaprav nihče za-
dovoljen in kratkotrajnost ji je bila zapisana že
pri rojstvu.

Dunajsko vladno so pa, ko se je državni kredit
nekoliko zboljšal, jele moriti druge skrbi. Prido-
biti je hotela Avstriji oziroma Habsburžanom he-
gemonijo v nemškem Bundu. S tem je izzvala lju-
bosumnost Prusije, ki je sama stremila po prven-
stvu. Iz te tekme je izšla Prusija kot zmagovalka.
Bismarck je premeteno zapletel Avstrijo v šles-
vigholštajnsko afero in s tem spretno zasejal se-
me za konflikt, iz katerega se je leta 1866 izlegla
prusko-avstrijska vojna in poraz Avstrije. Njena
vloga v nemškem Bundu je bila tedaj dožnjana

in Prusija je imela prosto pot do nadvlade v Nem-
čiji, do katere jo je potem res dovela vojna s
Francijo 1. 1870-71.

Schmerlingova ustava je bila že leta 1865. su-
spendirana. Ustava iz leta 1867. je bila posledica
avstrijskega poraza na severnem bojišču in izgube
italijanskih pokrajin, v katero se je morala
Avstrija vdati kljub Custozzi in Visu. Nesposob-
nost absolutizma se je vnovič izkazala, in da se
popravi državni kredit, je bilo treba merodajnim
kapitalistom dati garancije, katerih avtokracija ni
imela. Upnikom je bilo treba pokazati na kakr-
šenkoli način urejene notranje razmere in s tem
zagotoviti, da bo monarhija živeła.

Državi na smrtni postelji ni hotel živ krst
zaupati posojila. To je porodilo ustavo, tisto
ustavo, ki je bila ustvarjena na podlagi dualizma
in ki je imela takoj od začetka nasprotnike po-
vsod, izveniš nacionalistične Nemce in Madjare.
Nasprotno je bilo tej ustavi tudi zavedno delav-
stvo, ker mu ni priznala ne volilne pravice ne
kakšne politične pravice sploh in ker je bila s celo
vrsto dolobč reakcionarna. Po tej ustavi ni imela
Avstrija ne resnične tiskovne, ne zborovalne ne
društvene svobode. Kljub konstituciji je ostala po
svojih temeljih policijska država.

Za resnične ustavne pravice so se ves čas od-
ločno in smoteno bojevali le organizirani delavci.
Meščanske stranke so se dale neprehajajo
slepti z nacionalističnimi vprašanji, za katere je pač
dualistična uredba monarhije in nazadnjaški zna-
čaj ustave dajal povoda. Narodnosti, katerim so
se odrekale enake pravice, so gotovo imele prav,
da se bojujejo za enakopravnost. Njih temeljna
napaka je bila le v tem, da niso spoznale pogojev
svojege boja. Na vseh straneh je bilo tudi dovolj
voditeljev, katerim je bil narodni boj le pretežva,
da so z njim zagrinjali druge interese in se dela-
li potrebne. Tam, kjer je bila enakopravnost re-
snična želja, pa niso razumeli, da je nacionalna
enakopravnost nemogoča brez splošne politične
enakopravnosti.

Tako je bil celo boj za splošno volilno pravi-
co prepuščen sami socialni-demokraciji. Tupatam
je imela kakšna meščanska stranka to pravico za-
pisano v svojem programu, ali to je bilo le zaradi
lepšega. Kakšnega resnega napora ni pokazala
nobena, dokler niso leta 1905. socialisti spravili
vse Avstrije pokone s svojim energičnim bojem
in prisilili ministrskega predsednika Gautscha,
da je predložil državnemu zboru načrt zakona o
splošni volilni pravici, ki je po trdovratnih parla-
mentarnih bojih leta 1907. dobila zakonito ve-
ljavo.

Socialistom ni bilo v Avstriji postlano na ro-
žicah. Organizirano delavstvo je moralo pretr-
peti hude boje in neštete žrtve so padale iz njego-
vih vrst. Kakor so hoteli v Nemčiji zatreti sociali-
stično gibanje z zloglasnim Bismarckovim so-
cialističnim zakonom, tako so v Avstriji, kjer so
sojenjsko posnemali Nemčijo, odkar so bile bati-
ne pri Sadovi nekoliko pozabljene, preganjali
zavedno delavstvo z izjemnim zakonom. V tistih
časih je bilo že samo ime socialistov nevarno. So-
cialistična društva in strokovne delavske organi-
zacije so se razpuščale. Društvena pravica je bila
za delavce popolnoma suspendirana. Vsak štrajk
je bil kratkoma prepovedan. Za razpeščanje
socialističnega lista je človek lahko dobil par let
ječe. Socializem so metali z anarhizmom v en koš,
da bi spisarje preprečili o nevarnosti socializma,
je pa policija z pomočjo brezvestnih agentov sama
prirejala zarote in atentate, katere ji tedaj seve-
da ni bilo težko odkriti. Tudi dosti slovenskih
sodrugov je v tistih časih občutilo železno pest
cesarske kraljevske bestialnosti, predvsem rajni
Železnikar, ki so ga avstrijske zverine nedolžnega
obsojile na deset let ječe.

Tudi pozneje, ko je bil izjemni zakon odprav-
ljen, ni bila zabava delati za organizacijo in iz-
obrazbo delavstva. Socialistični agitator, uradnik
ali govornik, ki ni bil nekolikokrat v zaporu, je
bil nemogoč. Slučaji, da so cesarske puške stre-
ljale na stavkajoče delavce, so bili brez števila.
Toda vsi pragoni, vse zatiranje ni moglo ustaviti
delavskega gibanja in njegovega napredka. Or-
ganizirano delavstvo si je priborilo bolniško zava-
rovanje, zavarovanje za slučaj nezgod, obrtno
nadzorstvo, obrtno sodišče, pravico štrajka, prak-
tično — četudi ne s pisanim zakonom — je raz-
veljavilo prepoved kolportaje, prisililo je poli-
cijo in sodišča na nekoliko modernejšo prakso,
in ko je izvojevalo volilno pravico, je poslalo 89
socialističnih poslancev v državni zbor.

Socialna demokracija je bila na poti, da pri-
bori ljudstvu v Avstriji politično enakopravnost
in s tem omogoči tudi narodno enakopravnost.
Njeni cilji v tem oziru so bili jasni. Ona je zame-
tala lokalno "reševanje jezikovnih vprašanj",
ki ni moglo biti nikdar pravično, ampak je slu-
žilo onemu, ki je imel v dotičnem kraju večino.
Tako so reševali narodno vprašanje v Trstu zase,
v Istri pa posebej. V Trstu niso Slovenci mogli
doseči enakopravnosti, ker so bili v manjšini, v
Istri niso mogli Slovani dobiti enakih pravic, ker
niso imeli večine v deželnem zboru. Tako so reše-
vali rusinsko, tako češko vprašanje na Češkem, pa
posebej češko vprašanje na Moravskem; tako so
krpali in krpali, pa niso nikdar mogli napraviti
obleke, ki bi bila prav tistemu, kateremu je bila
namenjena. Socialisti so hoteli, da se volilna pravi-

vprašanje na podlagi enakih načel za vso državo;
in predvsem so hoteli, da dobe narodi sami pri-
liki, da ga rešijo.

Meščanske stranke so se sklicevale na zgodo-
vino, na stare paterite, na cesarske obljube. Na
Češkem so praznovali dan, ko je bil cesar obljub-
bil, da se bo dal kronati za češkega kralja. V hr-
vatskem saboru je vsak hip kdo citiral Franca Jo-
žefovo izjavo, ki je obsegala priznanje državnega
značaja za Hrvatsko. Ob vseh teh apeli na ce-
sarsko in kraljevsko milost niso prišli niti za ko-
rak dalje, ampak so dobivali Khuen Hedervaryje
in Cuvaje in Thune, kraljevske komisarje in u-
pravne komisije in naglo sodbo in permanentne
vislice.

Napoved je vsemu skupaj vojna napravila
kraj. Notranje razmere Avstrije so polne zme-
d. Parlamentarizem je odpravljen, ustavne pravi-
ce so suspendirane, gmutna beda dosega vrhu-
nce, bodočnost države je pa veliko, nerešeno vpra-
šanje, pa naj zmaga ta ali ona skupina, ali pa
nobena ne.

V času popolnega kaosa je Francu Jožef na-
stopil vlado; kaos je razgrinjen po deželi, ko je
zapustil tron za vse čase. Osemnajstleten mlade-
nič, nezrel in brez izkušnje, je dobil krono na gla-
vo; šestinosemdesetleten starec, umno že pootra-
čen, jo je odložil za večnost. V osemindesetih
letih njegovega vladanja se je mnogo, mnogo iz-
premenilo v monarhiji. Od enega do drugega ve-
likega kaosa je bilo mnogo manjših zmed, izpre-
memb, prekrečij. Vse drugačna je današnja Av-
strija po svoji notranji organizaciji in po svojih
zunanjih mejah, kakor je bila 2. decembra 1848.
Ali ostala je stara Avstrija v tem, da ne uživa
v njej pravice, kdor si je ne more priboriti, in
nihče ne več, nego si je more priboriti.

Avstrija je imela lepo nalogo pokazati sve-
tu, kako je mogoče raznovrstne narodnosti zdru-
žiti v skupnem delu za splošno človečanske inte-
rese. Avstrija je imela demonstrirati, kako se
vprico visokih ciljev lahko častno pokopije pre-
teklost, da se na njej zgradi lepša bodočnost.
Razvoj iz zaostale agrarne v moderno industrijs-
ko državo, iz fevdalizma v pravo demokracijo bi
bila lahko vzorna izvršila.

Nobene svojih nalog ni opravila. Svojih no-
tranih razmer ni znala urediti; svojega prebival-
stva ni znala niti toliko zediniti, kolikor je mo-
goče v kapitalističnih razmerah; policijskih tra-
diciij ni znala odložiti; ugleda v zunanjem svetu
si ni znala priboriti.

Vse to se lahko konstatira ob Francu Jožefovi
smrti. Toda neopravičeno bi se pretiraval pomen
monarha, če bi se krivda za vse to pripisovala
Francu Jožefu; enako bi bilo neopravičeno, če bi
se njemu pletel večne zasluge iz tistega ne baš
velikega napredka, ki se je zapisal v avstrijsko
zgodovino izz. leta 1848. Francu Jožef je imel kot
človek svoje dobre in slabe strani; kot vladar ni
bil nikdar tista velika odločujoča sila, ki so jo
monarhisti delali iz njega. On je verjel v cesar-
stvo in v vladarski poklic; imel je dinastičen čut
in neke pojme o monarhičnih nalogah. Ali njegova
osebna volja je v vseh teh dolgih letih malo od-
ločevala v velikih državnih rečeh. Pri imenova-
nju tega ali onega poveljujočega generala, pri iz-
biri kakršnega namestnika, večsi kakšnega mini-
stra je ravnal po svojem osebnem nagnenju. Sicer
je bil pa sredstvo razmer, na katero so vplivale
okolščine. Vlade in dvorska kamarija so imele več
vpliva na državne razmere, kakor on.

Francu Jožef je bil "prepričan", da mora biti
volilna pravica pridržana "boljšim" slojem, do-
kler so mu ministri tako trobili. Francu Jožef si
je dal od Kristoffyja dopovedati, da je splošna
volilna pravica edina rešitev za razmere na Ogr-
skem in od Khuen in Lukaesa si je zopet dal vze-
ti to mnenje. Medtem je dovolil Gautschi, da je
vložil v avstrijskem parlamentu volilno refor-
mo in potem se je dal od Becka tako po-
učiti, da je poklical člane gosposke zbornice k sebi
in jih pozval, naj opuste opozicijo proti splošni
volilni pravici, ker je on posteno želi.

Francu Jožef je imel avtokratične in konserva-
tivne in liberalne ministre, nemške in poljske in
češke, in kakršna je bila vlada, tak veter je pihal
po Avstriji. Bach in Schmerling, Hohenwart in
Taaffe, Windischgrätz in Thun, Goluchowski in
Koerber, Gautsch in Kaizl, Beck in Aehrenthal,
Berehtold in Stuerghk — koliko razlike v teh ime-
nih! In vendar so bili vsi Francu Jožefovi ministri,
vsi njegovi kronski svetovalci! Leta 1849 je Ko-
šut Lajoš v Budimpešti slovesno izjavil, da je
habsburška dinastija za vse čase odstavljena na
Ogrskem, petdeset let na to je Habsburžan Franc
Jožef imenoval Košutovega sina za ministra in ga
sprejel v dvorni palači.

Tako se je Francu Jožef sukal, kakor so se su-
kale razmere. Kratkovidneži so ga videli na vrhu
države piramide, pa so mislili, da je vsa piramida
v oblasti njegove pesti. A če bi se bila piramida
potresla od spodaj, bi se bil on porušil z njo.

Francu Jožef je bil cesar in kralj. Ali kljub
temu je bil človek, plod razmer, sredstvo razmer
in pogostoma igrača razmer. Nihče ne doseže
božanstva; tudi Francu Jožef ga ni mogel. Krono
je nosil, ali tudi ta mu ni mogla dati čarodajnih
moči. In tako je umrl cesar, ki je bil v svojih zad-

Narodno vprašanje.

Buržvazna ideologija ima svoje vire v gospodarskih razmerah meščanskega razreda. Doteh virov je treba zasledovati, da jo je moči razumeti, naj se pojavi na kateremkoli polju. Tudi meščanski nazori o narodnem vprašanju imajo svoje gospodarske podlage. Meščanski nacionalizem se razlikuje od fevdalnega, delavski pa se ne more vjemati ne s prvim, ne z drugim.

Buržvazija se je navadila, prikazovati nacionalizem kot čisto idejno in idealno smer; po njenih trditvah bi moral biti nacionalizem celo idealnost par excellence, takorekoč edina idealnost. To je seveda nezmisel. V narodnjstvu ni nič idejnosti in idealnosti ter nič manj materializma, nego v katerikoli socialni smeri. Predstavniki fevdalnega nacionalizma so bili osvajači; povečavati državo je bila njih "idealna" naloga, ki pa je imela zelo realno ozadje v tem, da je večja država kraljem in njihovim fevdalcem več nesla od male. Država je bila tedaj vse, narodnost v modernem smislu skoraj nič. Množica, ki je živela "pod enim cesarjem", je bila celota, ne pa ljudstvo, ki je govorilo enak jezik. Dinastični interesi, ki nikdar niso bili nematerialni, so veljali za državne interese in poleg njih ni bilo posebnih narodnih interesov. Tako je nastala stara Avstrija kod domaena Habsburžanov. Najrazno vrstnejše narode so boji in ženitve spravljali v to zvezo, v kateri so postali "cesarski". Tu n

bilo bojov, ki bi jih po današnjih pojnih mogli imenovati "narodne", pač pa so se od ustvarjanja države tekoma stoletij neprenehoma ponavljale: zdaj tu, zdaj tam dinastični in fevdalni boji, enkrat z Přemislidi, drugič z madjarskimi in sedmograškimi oligarhi. Velike množice so izgubile svojo narodnost brez posebnih bolečin, skoraj nedovoda, neopazne. Pravi patriotje so bili cesarski ljudje, dvorski služabniki, a marsikaterega slavnega med njimi bi danes imenovali renegata. Jezik ni imel s patriotizmom kaj opraviti; v avstrijskih "dednih" deželah je vladala nemščina brez ugovora — jezik dinastije —, na Poljskem, Ogrskem, Hrvaškem je bila latinščina mazi-
lo za jezikovne razlike.

Splošna formula se glasi, da je Napoleon zdrnil narode in skoraj čuditi se je, da nima zenilnih korzikanskih veleporile se spomenika na Slovenskem. Vsa zamota je v tem, da je Napoleon vihral po Evropi prav takrat, ko se je rodila moderna buržoazija s svojimi posebnimi gospodarskimi interesi, ki so zahtevale nove razmere, da se uveljavijo. Kljub vsem enciklopedistom, versailskimi šegam in amerikalanskimi vzorom ne bi bilo velike francoske revolucije, da je ni provzročil velikanski gospodarski in tehniški preobrat, ki je ustvaril ne le zaveden "tretji stan" temveč tudi moderni proletariati. Posledica strojne tehnike, s katero je neizogibno združen razvoj

meščanskega kapitalizma, je liberalizem. S padcem fevdalizma pa se je moral umakniti tudi njegov državni pojem; z novim meščanskim razredom je prišel novi meščanski nacionalizem.

Glavni značaj te struje je stremljenje po stvarjanju narodnih držav. Nekaj fevdalnega nazora je še običalo v tem stremljenju. Buržvazija ni napravila kar tabula rasa s fevdalizmom, ki je branil svoje postojanke, kjer je mogel in dokler je mogel. Sploh je bila buržovazija vedno nagajena h kompromisom. In kakor je krščanstvo prevzelo vsakovrstne poganške šege in nazore v svoj zistem, le da je laže prišlo do moči, tako je tudi buržvazija prevzela dedščine fevdalizma, kjer je bilo mogoče ter se je prilagodila ostankem preteklosti, kakor so se ostanki fevdalizma prilagodila novim razmerem. Država kot socialna oblika, zlasti pa monarhična država je tak kos fevdalizma, ki ga je buržvazija popolnoma prevzela v svoj politični zistem.

Med državno in narodno idejo je buržvazija napravila kompromis, ki je dobil formulo "narodna država". Italija Italijanom! Nemčija združena! Neodvisna Ogrska! v takih geslih se zrcali meščanski nacionalizem. "Narodna ideja" je popolnoma napačen izraz za te zahteve. Nikdar se ni nemška, italijanska ali katerakoli buržvazija bojevala za svabodo svojega naroda, temveč le za večjo moč svojega razreda. Češka, slo-

venska buržvazija hoče biti neodvisna od nemške buržvazije; nikakor pa neče češkemu, slovenskemu delavstvu priznati enakega položaja kakor sebi. Madžarska buržvazija hoče osnovati samostalno madžarske državo, ampak madžarsko delavstvo ima ostati v položaju helotov. "Italija Italijanom" pomeni: Italijanskega delavca naj izkorišča italijanski kapitalist. In "češko državno pravo" ne pomeni nič drugega, kakor da naj ostane nadrednost, ki jo ustvarjajo češki delavci, v rokah češke buržvazije.

Nacionalna ideja buržvazije je ideja vladanja. Buržvazija vsakega naroda želi večje področje, kjer more izkoriščati svoj kapital. Zato je njena nacionalna ideja teritorialna, ne pa narodna. To je nemška zemlja — to je slovenska zemlja; tako se glase gesla, ki vtemeljujejo meščanske nacionalne boje. Razširiti meje, v katerih more izrabljati in učvrstiti v njih svojo vladno, da si zavaruje gospodarske izkoriščevalne pravice, je nacionalna ideja buržvazije. Kako malo je "narodna" ta ideja, se vidi, ker se z njo lahko podjarmijo tujenarodni elementi, ne more se pa združiti celota naroda. In v tem domovinskem pojmovanju narodnosti, v tem določanju mej je očitiden lastninski, kapitalistični moment.

Z delavskega, socialističnega stališča se mora priti do vse drugačnih narodnih pojmov.

Socialistični cilj.

Pot, ki jo korači moderno mezdno delavstvo iz svoje nekdanje sebičnosti in brezpomembnosti do vse oblasti v človeški družbi, ni gladka in ni ravna. Naše trajne zmagе spremljajo trenutni neuspehi in porazi. Naši vsakdanji boji nas pogosto postavljajo pred vprašanja, ki se neposredno ne dotikajo naše osamosvojitve. Ampak ti mimogredeči neuspehi, ki so v primeri z veličastnimi zmagami le neznatni, nas ne smejo oplašiti, postarska vprašanja ne smejo skaliti našega pogleda in niti za trenotek ne smemo odmakniti oči od našega socialističnega cilja, ki nas napaja z neusahljivim pogumom in ki nas ravna v dnevnih bojih in vprašanjih.

Socialistična misel je jasna in preprosta. Spoznavamo, da kolje sedanja oblika lastnine vsi delovsko družbo na dveje in da mora proletarski razred kapitalističnemu razredu plačevati težak davek za svoje življenje. Od zemlje nas loči privatna lastnina, strojev nimamo, rudniki in tovarne niso naše; in če hočemo delati, da živimo, moramo svojo delovno silo prodajati onim, ki jim privatna lastnina podeljuje oblast nad proizvajalci.

nimi sredstvi. In posestniki čutijo svojo oblast in jo dajejo čutiti tudi nam; od sadov našega dela na polju in v rudnikih, na plavljih in v tovarnah si jemljejo leto za letom bogat del. Renta in najemnina, obresti državnih dolgov in dividende delnice, procenti oblagic in profiti — naše delo so, ki ga živajo drugi!

Kapitalistična lastnina je prokleti mehanizem sedanja družbe, ki nam sad našega dela jemlje iz pred ust in ki nam krade osnovno sestavino človeške osebnosti, delo. Krutemu zakonu kapitalistične lastnine ne moremo ubežati. Komaj se vrnemo iz zatohle tovarne, iz mračnega rudnika, kjer smo pustili del svojih moči, kos svojega zdravila in življenja pri ustvarjanju dividende in rente, v svoje puste domove, če preži na nas novo obdavečenje: stanarina. In kar smo oteli pogoltnim rokam lastnine, nam pleni državni davek v najrazličnejših oblikah — ne za kulturne in splošno ne svrhe,, ampak poglavito za zavarovalnico kapitalist, tributa, za ovajstvo. In če se poda v oklesano mezdo v branjarijo, mora potolažiti celo rajdo prekupečevalec, in če gre v veliko trgov-

vino, mora položiti tribut trgovskemu kapitalu. V srednjem veku je bila vsaka cesta stokrat preganjena z mitničami, pot delavca je še dandanašnji zastražena z nepregledno vrsto cestinarjev in za vsak korak, za vsak gibljaj svojega življenja mora določati kapitalističnemu razredu visoko odkupnino.

Ampak ne le, da je delavsko življenje obloženo s hudimi priv. in držav. davki, tudi svobode in deležen trpin. Če bi bilo v rescnici dela svobodno, bi morali delavci biti deležni uprave delavnic, kakor so po volilni pravici poklicani, da soodločujejo v državi. Danes pa so kako ruznjaki in nimajo besede o organizaciji dela; dminarji kapitalističnega sistema so in kapital, iz njih dela ustvarjen in njih vplivu odvzet, določa o usodi dela.

Ampak razdružitev delavske osebnosti ni še ves zločin privatne lastnine. Kapitalistični razred je enoten le napram delavstvu. Med seboj pa je raztrgan z najrazglednejšo konkurenco. Nesposoben je, da bi se organiziral in da bi uredil produkcijo po dejanskih potrebah; gospodar-

ska anarhija, ki izbruhne od časa do časa v strahovitih krizah, tepe neusmiljeno po delavskih za prodokueijo, o kateri nimajo besede, da so kaz zaprodueijo, o kateri nimajo besede, da so kaznovani, ne da bi bili vprašani. In če bi se kapitalizem organiziral, če bi s svetovnimi trusti reguliral produeijo, bi zlorabljal svojo moč za oderuške cene: delavstvo bi ubežalo strahotam gospodarskih kriz in padlo v kremlje vampirskih monopolov.

Vsa krivica in vsa beda izvira od tod, da ima en razred oblast nad proizvodjalnimi sredstvi in da dikтира svoje zakone drugemu razredu, vsej družbi. Ta jarem je treba zlomiti. Treba je le odstraniti razredno nasprotje; proizvodjalna sredstva je treba iztegnati kapitalističnemu razredu in jih podeliti organizirani družbi. Skratka: kapitalistično lastnino je treba razrušiti in jo nadomestiti z družabno lastnino. To pa je zadnji cilj socializma, kateremu je podrejeni vse naše boje.

Kadar bodo telesna vprašanja rešena, bodo imela duševna veliko več pomena, kakor sedaj.

Capinski proletariat.

Najsi so bili véasih hlapei in lakaji, kakor tudi posli in vojaki najemniki še tako mnogostevilni, vendar navadno, niso mogli dobiti vsi neposredujočji posla. Tisti neposredujočji, ki niso bili sposobni za delo — otroci, starčki, bolniki, pohabljeni — se že od vsega početka niso mogli preživljati v enem teh poklicev. Kakor smo videli, pa se je tem pridružila od začetkov novejšega časa tolika množica dela išočih — zlasti kmetov, ki so bili pregnani s svojih posestev ali pa so pobegnili pred nasilnostmi — da je prišlo mnogo za dele sposobnih ljudi v enak položaj, kakor za delo ne sposobni. Njim ni preostajalo nič drugega kakor beračiti, krasti ali pa se prostituirati. Stali so pred izbero, ali umro lakote ali pa delajo nasproti vsem pojmom sramežljivosti, časti in dostojanstva. Preživeti so se mogli samo s tem, da so skrbi za najbližje osebne potrebščine neprenehoma dajali prednost pred skrbjo za svoj dober glas.

Jasno je, da je moralo vplivati tako stanje nadvse demoralizirajoče in pohujšajoče.

Ta korupcija se je povečevala in se še pove-
čava s tem, da so brezposelni reveži za družbo po-
vsem nepotrebni, da jih ta ne potrebuje, pač pa bi
se z njih odpravo opostila nezaželjenega breme-
na. Poginuti pa mora vsak razred, ki je nepotre-
ben, ki nima izvrševati v družbi nikakih nujnih
funkcij: to velja o najnižjih prav tako kakor o
najvišjih.

In beranci niti ne morejo biti ponosni na svojo mopervaro, da bi bili potrebni, zakaj nikakih spo-
minov nimajo na dobo, v kateri bi bil morda njihov
razred izkazal družbi uslugo; ne morejo trkati na
svojo moč, na vsiljevanji družbi svoje parasitstvo.

Samo trpe jih; zategadelj je ponižnost prva dolžnost berača in velja za največjo krepost reveža. Enako strežajem se tudi ta plati proletarceev: plazi pred nogami mogoteev; proti sedanjem

družabnemu redu ne tvori nikake opozicije. Nasprotno. Odkazani so na drobtine, ki padajo za mize bogatinov; kako bi torej mogli žetiti, da bogataš izgine! Njih samih ne izkoriščajo; toda čim višja je stopnja izkoriščanja delavec, čim večji je dohodek bogatina, tem darežljivejši utegne biti, tem več lahko pričakujejo od njega berači. Od izkoriščanja dobe delež, kakor strežaji, čemu bi se borili proti njemu? V začetkih reformacije na Nemskem, ko so katališke cerkve vsi razredi skrajno sovražili, ker jih je izkoriščala, so bili proletarci tisti, ki so ji stali zvesto na strani, zakaj dajala jim je bogatejšo miloščino kakor škopuški meščani in oplenjeni kmetje.

Ta plast proletariata — capinski proletariat — se še nikdar ni postavila iz lastnega nagona izkoriščanju po robu. Seveda tudi ni branik izkoriščanja, kakor je bil vojni izrodek lakajstva. Strahopeten in brez nazorov, nemudoma zapusti

tiste, katerih miloščino uživa, brž ko izgube bogatstvo in moč. Nikdar ni stal v sprednjih bojih revolucionarnega gibanja, pač pa je bil pri vseh nemirih takoj pripravljen, da ribari v kalnem. Časi je celo pomagal zadati udarec padajočemu gospodujočemu razredu. Navadno se je zadovoljil v revoluciji s tem, da je izkoristil in kompromitiral, a jo ob prvi priliki zopet izdal.

Kapitalistično proizvajanje je močno pomnožilo capinski proletariat; dovaja mu neprenehoma novih rekrutov; zlasti v velikih mestih tvori znaten del prebivalstva.

Po značaju in nazorih mu je zelo blizu tisti del malih kmetov in malih, meščanov, ki je skrajno propadel, ki obupava nad lastno močjo in se skuša obdržati nad vodo z miloščinami, ki mu jih mečejo višji razredi.

Karl Kautsky.

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

Tudi radovednemu Tonetu je ob podzemskem bučanju zamrgolelo v glavi. Položil je glavo na slamo in strmel v vrh. Kozleece je zaškripal, ko da se hočejo preklati mogočni stebri od vrha do tal. Zdelo se mu je, da se vse: hiše, kozleece, dreve in gora ziblje in trese liki rž, kadar jo maha veter. Natanko je slišal, da je padlo več tolarjev poleg kozlečeve babice na tla; dobro je razločil njih beli migljajoči blesk. Ponehalo je zibanje, le neki votlo grmenje mu je šumelo še po ušesih, sikh, sikh, kakor buči zadnji akord kratko odsekane, mogočne simfonije po velikolepi dvorani. Domislil se je zagrebškega potresa, o katerem je toliko čital, in strahoma je pogledal na domačo hišo, na onega pri česplji in na Smoletovo okno. Bog ve, kaj dela ona zdaj? Ali je tudi nje groza? Njeno okno je temno. Pri domači hiši se odpirajo vrata. Morda se je kakšna nesreča prigodila, in on leži na vozu in ne pomaga! Koliko nesreč se je prigodilo v Zagrebu, koliko ljudi je bilo tam ranjenih! Brž si je nategnil suknjo, nataknil klobuk—pa nov sunek ga vrže nazaj v voz. Obenem se usuje cela ploha kovinskega denarja na tla in tudi nanj je padlo komadov. Pa ta trenutek že ni utegnil pogledati okrog sebe, ker zdajci je zdrdral njegov voz, ki so mu kolesa bila prišla ob silovitem sunku izven podloge, po močno ognjenji trati proti Smoletovi gostilni. Vse je zaplesalo okrog njega ob godbi strašnih podzemskih demonov. Zdelo se mu je, da dreve kačeejo drug k drugemu in zopet nazaj na svoje mesto in sam da se ziblje v vozu, ko da je v letači zibelki. Voz je letel kakor ptica, zadel ob vogel gostilne, odskočil, obrnil se v stran in zavlil na travnik pod cesto, kjer se je ustavil.

VII.

Eden z naših prijateljev, ki je preživel ne kaj let na Ogrskem, nam je pravil, da se je nekoč peljal ob hudi uri preko "puste" in kraj ne gove poti da se je pasla velika čreda konj. Grmelo je in treskalo, da je bila grozna, in hiše n' bilo videti na široki ravnini nikjer nobene. Katudari strela v čredo: dve živali sta se zvalili na tla, ostalo krdelo se je v divjem diru med grodom in treskom razpršilo po nepregledni planjavi. Bedni čikoš (konjski pastir) se je hotel zavihetiti na svojega konja, da sam poleti kakor vihar po polju in z bičem uganja in kroti neposlušno bronzogo družal; ali njegov iskri konj je bil nemiren in ni dal sesti nase; neprenehoma se je vrtel na mestu in plašen odskakoval. Urni zarjav veli sin "puste" je gibčno skakal na konja, al' ta mu je odskočil. Ko se je naposled po velikih naporih vzel na preplašeno, zbegano žival in nagnivši se k vihrajoči grivi, zagnal se v daljo, izginilo je bilo bežeče konjsko krdelo že za mejami obzorja. Tako po priliki se godi nam, piščoim: to povest: velikonočni potres je zbegal krdelce oseb, o katerih pripovedujemo, in potrti in oplašeni se zaganjamo na suhega konjička svoje borne domišljije, raz katerega z mrkim očesom motrimo, kdo iz razkropljenega krdelca se po-kaže prvi našemu vidu.

Lahko si je pridobil priznanja — in privoščimo mu ga—izborni pripovednik, ki je opisal milansko lakoto in kugo; lahko je razgrnil pred svoje neštivilne bralce kos zgodovine svojega velikega rojstnega mesta in jo mojstrski spojil z osebam i svoje imenitne povesti, ker kamor je pogledal, tja je lahko tudi segel po vzroke onih

strahovitih šib božjih. Kje je nam iskati vzrokov kranjskega potresa, ko so skriti v kamene-
nih skladih zemlje in še ne do kraja razjasnje-
nem delu prirode. Nepričakovano, nenadno, ka-
kor strela z jasnega neba je zadel veliki potres
nesrečni rod slovenski. Le učinke tega strašne-
ga pojava prirode moremo po vrsti narisati, ko-
likor se tičejo oseb, ki so nam znane.

Nam mah je podzemski demon prebudit vs vas, ki je sladostno dremala po velikonedeljskem slavlju. Vse je bežalo iz poslopij, vse je šumelo in kipeło, kakor v mlinu vse na mah oživi in se zasneče, kadar mlinar spusti zatvornico in zaklop počeejo kolesa, stope, vretena in sita, nekatere počesno in tiho, druga hitro in glasno. Malo je bilo takih ljudi, ki jih ni mimila ob katastrofi mirna hladnokrvnost, mnogo pa je bilo takih, ki so odvrnili svoje misli od posvetnih, stvari in izkušali kakor si bodi pripriznati se z večnostjo in potolažiti strogega sodnika. Mnenje, da bo treba zdaj zdaj storiti samo en skok iz časnosti v večnost, mnenje, da je prišel sodnji dan, se je ukorenilo pri lahkovernih Gabrovčanih. In tudi vsa znamenja so kazala na to. Že po dnevi je nekatere najbahjevernejše vaščane prevzela misel, da vrag stika pri Cijazovčevem kozoleu. Če si je že po dnevi upal na božji svet, kaj bi si ponoči ne, saj noč je po gabrovških nazorih nalašč utvarjena za črne pošasti. Vera, da bo imel kralj pekla na sodnji dan mnogo opravila, je naslikala v domišljiji temu in onemu to peklsko seme, prežeče na pogubljen je kristjanske duše. Poka- alzo se je, da Gabrovčani niso samo veliki sovra- niki tega pasjega bitja, ampak da se ga tudi zelo boje. Marsikdo se ga je spomnil, seveda ne več v kletvi, ampak v bahjem strahu, tako da nič preveč ne porečemo, trdeč, da je tisto noč v pek- lu vsemu rogametu rodu zvonikalo v levem uše- su, nekaterim dostojanstvenikom repatega pleme- na pa se je poleg nemara tudi kolcalo.

pravi pravcati satan komaril po vasi, marsikomu viden. Najpoprej povemo o Anžiču, o katerem ste že slišali, kako neprijeten poljub je dobil od Lenkinega okna doli, stoječ kraj česplje. Pogledal je ljubezni mož okrog sebe, ali ga ni nemara zasačil kakšen tekmeč in mu nasul peska na glavo, ker ni imel pri rokah izdatnejših sklestkov in polen. Ljubosmnost je vsega zmogna! Pri tej priči temno, na vse strani mahajoč in lovečo postavo, ki se je spjeljala brez konja od kozoleca preko vasi, in to od onega kozoleca, o katerem je toliko slišal črez dan in zvečer. Vedel je Anžič, da so se v starih časih godili na svetu čudeži, verjel je, da se čudeži gode tudi dandanes, dasi tajno in nevidno za nas, ali da je to, kar se je baš zgodilo pri kozolecu, čudež od Boga, tega mu njegova utrjena kristjanska zavest ni potrdila. Sploh pa o čudežih tisti hip ni utegnil natančneje premišljevati, ker, še predno je zadel voz z neznanim voznikom ob Smoletovo gostilno, je udaril Anžič v noge in dirjal predo drni in strni domov, kjer si ni upal iti v hišo, ampak je legel v hlevu pod kravji žleb. Tu ga je začela peči vest in očitati si je, da je on zakrivil jezo božjo, ki je ob takih ogromnih pojavih za kazen poslala vruga na svet, zakrivil s tem, da je na velikonedeljsko noč molil Cijazovčevi hčeri fantovske litanije. Mari bi bil čakal ponedeljka ali pa prihodnje sobote. In tem bolj ga je zapekla vest, ko je začelo iznova bobneti pod njegovim ležiščem, ko je hlev zahreščal nad njim, ko mu je kravica bolesto zamakula v obraz, kakor bi mu tudi ona očitala veliko krivdo. Odpustimo siromaku njegove grehe in pustimo ga, naj v potu svojega obraza pod žlebom dela pokoro, moleč lavretanske litanije!

(Dalje prihodnjič.)

Najsijajnejše misli v glavi ostanejo neplodne in klavrno umro, če ne dobi želodec prozaične hrane.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1904.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1904 v državi Kansas

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERZAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN CERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARCIC, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNICAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURSE, Box 207, Radley, Kans.
MARTIN KOCHAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 236, Jenny Lind, Ark.
MATIJA SETINA, Box 223, Franklin, Kans.

POMOŽNI ODBOR:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Box 514, Frontenac, Kans.

Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati gl. tajniku. — Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

Preteklost soškega bojišča.

Dokler niso človeška družba vojno, ima tudi vojaško geografijo. Nekateri kraji so "strategično" važni, drugi nimajo strateške vrednosti. Hribi, reke, soteske, planjave, jezera — vse se ceni militariistično; in vrednost je lahko velika, majhna, ali pa nikakršna. Tisti kraji, ki so "strategično" važni, so tudi najbolj okrvavljeni, ker se je razumljivo baš zaradi njih cene tam odigralo največ krvavih bojov v zgodovini.

Med te kraje spada tudi Goriško, predvsem pa soška dolina, ki je tudi v sedanji vojni izpremenjena v krvavo bojno pozorišče. Ta dolina je od nekdanje važne vrzeli na naravni trdnjavi Italije. To so najsišna vrata, skozi katera se da priti po kopnem na italijanski polotok. Vsi tedaj je bila soška dolina od davna torišče krvavih bojov.

Nedvomno so se v teh krajih že v predzgodovinskih časih vodili okrutni boji med divjaškimi in barbarskimi plemeni. Ali tudi odkar se je naselila civilizacija, je vojna nešteto krat pustošila to lepo zemljo.

Da bi se branili pred roparskimi napadi gorskih rodov, so Rimljani leta 181. pred Kristusom zgradili obsejno trdnjavo Ogled, ki se je po poznatih zasnovah pozneje razširila v močnega patriarhalnega istega imena ter je bila prvi branik v vseh bojih, ki jih je imelo to kasko carstvo z barbari, pritiskajočimi s severa in vzhoda. Ko je cesar Maksimin leta 138. po Kr. pridrvel iz Panonije z mogočno vojsko, da bi zavzel Ogled, se je moral ob Soči ustaviti. Ravno kar se je bil stajal sneg po gorah, in Soča je bila narasla v močno deročo reko. Že to samo po sebi je bila ovira za vpad v Italijo. Bili so pa vel mostovi razdrti, in jezdec niso mogli reke preplavati. Lesa ni bilo v bližini, da bi napravili nov most; zato je Maksimin dal iz zapuščenih kmečkih hiš pobrati vse vinske sode ter je z njimi napravil jez čez Sočo. A Ogled se je hrabro branil, Maksimin je padel kot žrtev upornih vojakov. S tem se je spor za svetovno nadvlado zopet enkrat odločil v prilog Rima.

Tudi boj med uzurpatorjem Evgenijem in cesarjem Teodozijem se je izvajal ob Soči. Čudno, da je tudi takrat že odločila bitko burja, kakor v sedanji vojni večkrat, vsaj po obvestilih Cadornovega tabora. Že je pretela nevarnost, da Teodozij s svojo manjšo močjo podleže, kar se naenkrat pojavi strašna burja. Pihala je Teodozijevim četam v hrbet, sovražniku pa v obraz. Vihar je bil tako silen, da je jermal Evgenijevim vojakom sapo in tako je burja tulila, da niso mogli slišati povelj. Naval vetra je bil tako močan in tako nenaden, da niso mogli svojih čet dvigniti v varstvo, in končno so jih zagnili oblaki prahu v popolno temo. Nastala je zmešnjava v vojnih vrstah, ki niso vedele ne kam ne kod. Teodozij pa je izbral ugodni trenutek ter odločil zmago z zadnjim napadom. Evgenij je vseh tega moral pustiti svojo vojsko in življenje.

Leta 452. je pridrvel iz Panonije Atila s svojimi trumami Hunov, bržkone tudi čez Sočo, pustošiti italijanske poljane. Po trimesečnem obleganju je razrušil Ogled, a ni mogel preprečiti, da bi se velik del prebivalstva ne rešil po vodotokih proti morju. Ker se je ljudstvo izselilo na Benečanske plitvine, kjer si je ustanovilo nova domovja, se je Ogled z okolico vred obrazljulil. Nihče ni več obdeloval polja, nekoč slavnoznan vinogradni so se zamočvirili, reke so stopile iz strug, ker nikogar ni bilo, ki bi skrbel za jezove, in nastanile so se bolezn. Begunci pa so ohranili spomin na domači kraj; imenovali so Ogled in okolico svojo domovino — "patria" — in ta beseda se je ohranila v sporočilu in v zakonodaji celih 14 vekov.

Padec Ogleda je bil začetek razpadanja zapadne rimske države. Vedno gosteje so vpadali severni rodovi, Ita-

lija pa se je mogla vedno manj upirati. Končno je heruški kralj Odoakar navideznega cesarja Romula Avgustula odstavil s tem državo razbil. Pa tudi on se ni dolgo veselil svoje vlade. Vzhodnogotski kralj Teodorik Veliki je bil prekoračil prelaze čez Alpe, prišel po Vipavski dolini do Soče ter se utaboril ob Soškem mostu pri Majnici (ki je še danes strateško važna točka) in tu premagal Odoakarjevo vojsko dne 1. aprila 489.

Leta 568. so udri Longobardi ter zopet razrušili Ogled, ki ga je bil Narsete dvignil k novemu življenju. Od tam so se pod kraljem Alboinom podali dalje po Italijo, ne da bi bili nasli kje večji odpor.

Kmalu potem, leta 585., so bili kraji ob Soči torišče strašne naravne nagode. Utrgali so se oblaki, in velikanska poveljena je razdrila ceste, mesta in gradove. Vsa površina sveta se je izpremenila. Gornja Soča se je združila z Idrijco, predra pregrado pri Gradski, se napotila proti Ogledu ter tam napolnila strugo rek Torre in Natixio. Spomin na ta grozni dogodek je še dandanašnji ohranjen v Barbanu, na lagunskem otoku južno od Ogleda, ki je bil takrat z vsemi hišami in vsem prebivalstvom vred uničen. Ko so vode odtekale, je plaval iz lesa izrezljan kip Marijin po plitvini ter se ustavil ob nekem štoru. V spomin na to je patriarh Elija zgradil v Barbanu samostan zraven cerkve. Samostana ni več, ohranjena je pa cerkva, ki jo še zdaj leto za letom obišče mnogo tisoč romarjev.

Koncem 6. stoletja so prišli s Kranjskega in Koroskega Slovenci ter se naselili po hribovju okoli Gorice. To so ostali naši predniki neprestano tudi pozneje, ko so jih podjarmili friulski vojvode, ki so razširili svojo oblast tudi na del Kranjske. Vse srednje vek napolnjujejo borbe med nemškimi cesarji in med papeži. Prednji straži sta bila patriarh v Ogledu in Gradcu, ki sta se srečevala ob Soči ter se skušala boriti. Štiristo let (do 1500) so vladali krajem ob Soči goriški grofje in sicer sprva v prepripi s patriarhi, pozneje, po miru, sklenjenem v Sv. Kvirinu pri Korminu (27. januarja 1202) nesporno in brez tekme. Ko so goriški grofje izumrli, je prišla goriška v posest Habsburžanov. Od tega časa je imela dežela nekoliko več miru, ker so se večji boji večinoma vodili v drugih krajih. Nepritrzan pa pač tudi ta mir ni bil. 1508—1516 je cesar Maksimilijan prekoračil Sočo ter podjarmil Ogled in ostale kraje poznejše grofje gradišanske in jih združil z grofijo goriško.

Grozote tridesetletne vojne so Soški dolini prizanesle, pač pa so bili Turki mnogokrat prava nadloga zlasti krajem ob morju. Nato so prišli pod vladu cesarja Franca I. zopet bojni časi, ki so krajem ob Soči zadali mnogo gorja. V letih 1797., 1805. in 1809. so sovražne vojske zasedle grofijo Goriško, ki se je potem razdelila med Francijo in Italijo. To razmerje je trajalo samo štiri leta, d. l. 1809.—1813., kajti po sklepu miru je grofijo goriško, razširjeno z okolišnim tržiščem, dobila zopet Avstrijo. Upori v sosednjih italijanskih pokrajinah se dežele niso dotaknili, pač pa se je vojna l. 1866. zaključila ob Soči. Kajti Italijani so bili zasedli nekaj krajev na desnem bregu Soče, in premirje, ki mu je sledil potem mir sam, se je sklenilo v Korminu. Takrat se je kratka vojna med Avstrijo in Italijo na soški ravnini končala, zdaj pa se je ravnotam pričela.

Žalosten konec stave.

V Libertyville, Ill., so stavili trije 20letni mladeniči, kdo da poje največ sira. Velikanska množica je ogledovala fante, ko so jedli za stavo sir. A posledice stave so bile grozne. Eden je umrl še isti dan, drugi, ki je pojedel dva funta sira, prihodnje jutro, tretjega so operirali, a je živel po operaciji le še malo časa.

Koreja je dežela na Daljnem Vzhodu, v Aziji, in je sosedna Kitajski in Rusiji; od Japonske jo loči morje. Pred 12 leti se je tam vršila grozovita borba — vojna med Rusi in Japonci; tam sta prvič v tej borbi trčila skupaj kavkaški in mongolsko plemo, boreča se za nadvlado v Vzhodni Aziji.

Prepogosto pomenja ime samo željo, ki se pa nikdar ne izpolni. Tako so se tudi Korejci zmotili, ko so svojo domovino imenovali Korejo, "deželo zvišenega jutranjega mira" ali "mirno deželo na vzhodu". A mir jim ni bil še davno več odločen; imajo pač to nesrečo, da stanujejo ravno med dvema močnima sosedoma, in sedaj je grozil fa, zdaj zopet oni. Že pred 2000 leti, ko je bilo na polotoku med Rumeno in Japonskim morjem polno malih držav, so prišli Japonci čez morje in so si hoteli deželo osvojiti. Od zahoda pa so prišli Kitajci. A Kitajci so dali več kot vzeli. Oni so zanesli kulturo v deželo, svilorejo, papir in pismenke, Buddho in Konfucijevo vero. Pa Korejci so hoteli biti samostojni ter so se zvezali z Japonci, da se osvobodijo Kitajcev. Toda kmalu so morali Kitajsko poklicati na pomoč, da preženo Japonce iz dežele. To se je ponavljalo, dokler ni slednji Korejski kralj postal kitajski vazal.

Ta nadvlada ni bila težka; vsako leto je kralj poslal mal davek v Peking; zato pa je dobil od kitajskega cesarja koledar za prihodnje leto. Korejci so se popolnoma zapirli v svojo deželo; proti Japoncem jih je ločilo morje, napram Kitajski so si napravili umetno mejo. Korejski kralj je namreč zavedal, da ne sme nihče stopovati v dolini Hunkiang. Vsa kupčija in vse občejanje s sosedi mora prenehati; kitajski trgovci smejo priti v Korejo samo trikrat na leto na semenj. Tako so se torej Korejci zapirli in so bili zaprti 300 let. Pred štiridesetimi leti pa so jeli trkati na korejske duri razni evropski, preiskovalci ter niso odnehal preje, da so Korejci morali dvigniti svoj zastor — in tedaj se je pokazala v deželi marsikaka posebnost.

V zaprti korejski deželi je vladala nevednost med rodovi. Ljudstvo je razdeljeno v plemiče, svobodne in sužnjce. Korejski malikovalski duhovniki so pri svojem na jako slabem glasu, če niso kaki "preroki" ali "vedevalci". Izjemo delajo v tem oziru samo takozvani "vojaški duhovniki", ki stanujejo po hribih okrog glavnega korejskega mesta Soeula. Mimogrede bodi omenjeno, da je to mesto jako zanimarjeno ter ni nikakor podobno kakemu evropskemu mestu. Ljudje stanujejo v ilovnatih in s slamo kritih hišah.

ŽIVLJENJE V BELGIJI.

"Berliner Zeitung" piše o življenju v belgijskem mestu Liege:

V veliki dvorani sodne dvorane visi ogromna slika kralja Leopolda, ki gleda začudeno ljudi, ki so se zbrali v prekrasnih prostorih. Pod sliko leže na slami nemški vojaki in počivajo od dolgi pohodov. Na stoli, kjer so včasih sodili sodniki, sede nemški vojaki in slastno zavijajo svoj obed, ki ga kuhajo spodaj na dvorišču v takozvani "gulaskanonah". V sodni palači sami pa stanuje nemški guverner mesta Liege. Pod veličastne oboke vozijo Nemci vojaške transporte, na zidih je pa nabit guvernerjev oglaš, da morajo biti pisane vse vloge v nemškem jeziku, ker se francoski jezik ne priznava.

Na trgu "Place Lambert", ki so ga prekrstili Nemci v "Lambertusplatz" visi nemška državna zastava. Po mestu se vidijo povsod uniforme nemških vojakov. Posamezni trgovci in obrtniki imajo sedaj dovolj povoda, da so zadovoljni, ker prodajo veliko. Goštilničarji, h katerim zahajajo nemški vojaki, jih hvalijo. V gostilnah na Place Bert obdajajo nemški oficirji in natakariji jim pridno strežejo, ker prejema napitnine, kakršnih jim ni dajalo prejše prebivalstvo. Bele stave, ki vise iz mnogih hiš, znaki mira, dajo mestu nenavaden izraz.

V predmestjih, kjer se narod protivi nemški vladi, so pa te bele zastave bolj redke. Pozornost vzbujajo tudi pismonoši, nemški vojaki, ki hodijo vedno z nabitimi puškami. Mestni stražniki imajo bele trakove na rokav, s pečatom guvernerja. Stražniki so brez vsakega orožja. Rdeči križ se vidi povsod. Univerza je pretvorjena v bolnico Rdečega križa, in vse zgradbe, ki so bile zgrajene za azstavo, služijo Rdečemu križu. Pa tudi mnogi zasebniki so sprejeli na svoj dom ranjence, s katerimi zelo dobro ravna, z vsemi enako. Ali kako vesti se ne razširja po mestu. Neki duhovnik je čisto resno pravil, da je pobegnil nemški cesar iz Berlina in sicer v ženski obleki. Take izmiseltine pa so prenehale, ko je dal guverner nabiti vesti o nemških zmagah v nemškem in francoskem jeziku.

Nemška uprava se trudi, da bi začelo v mestu zopet redno življenje. Vse trgovine morajo biti odprte do sedme ure zvečer, kdor hoče trgovino zapreti prej, mora imeti za to posebno guvernerjevo dovoljenje. Utrdbe in mostovi se marljivo popravljajo. Most Arces je nadomestila vojna uprava z mostom, ki je zgrajen na ladjah. V kratkem se bo že morebiti začelo v mestu normalno življenje in bo tako

Koreja.

hišah. Tudi uradniki na Korejskem ne uživajo nikake časti ter so jako dabo plačani, zato pa izkoriščajo revno in bedno ljudstvo, ki kaj malo pridela na večinoma kamniti zemlji.

Deželo je vladal cesar, ki se je še do leta 1903. imenoval kralj. Zdaj je ne vlada več ne korejski cesar in ne kralj, ker pred desetimi leti, po rusko-japonski vojni, so se deželo polastili Japonci ter odpravili korejskega cesarja. Ljudstvo je bilo strogo prepovedano imenovati cesarjevo ime; čele po njegovi smrti so ga ji smeli zvati imenom. Kralj je strogo vladal svoje ljudstvo. Vsak večer so gorili po gorah kresovi, ki so naznanjali v glavno mesto, se-li deželi bliža sovražnik in če je v deželi sami mir ali ne.

Korejci je pravi original v svoji noši. Nosi debele nogavice, široke hlače, jopič in po vrhu srajci podobno suknjo. Klobuk mu je visok in toliko ozek, da ga mora imeti privezanega na glavi. Odlični Korejci pa nosijo klobuke s širokimi, ravnimi brskaji. Kadar gre Korejec na kako slavnost, tedaj nikdar ne obleče samo ene obleke, marveč obleče hlače na hlače, jopič na jopič in čez še suknjo na suknjo.

Korejska hiša je majhna, ilovnata in s slamo krita. V hiši sami ni peči; v kleti imajo kuhinjo in pod hišo je napeljan rov, po katerem odhaja dim; tako si Korejec greje svojo hišo. Okna ima zalepljena z oljnatim papirjem. Sploh se rabi papir na Koreji za najrazličnejše potrebe. Porablja ga domačega za vse; za obleko, čevlje, še celo posodo delajo iz njega; po tleh ga polagajo kakor pri nas linolej.

Sodišče na Koreji, preden so se Japonci polastili, je bilo jako strogo; natezalnica je bila še v rabi; zakon pa je večinoma kaznoval s smrtno kaznijo. Kako je sedaj, po japonskim gospodstvom, se ne ve.

Rodbina je na Koreji kaj obsežna — najbolj oddaljeni sorodniki pripadajo isti rodbini. Za vsakega sorodnika in ob vsaki uri so odprta gostoljubna vrata v korejski hiši.

Najlepša čednost Korejcev je ljubezen staršev. Uboglivi otroci so za zmeraj oproščeni davka. Žena je brezpravna; Korejec tako malo spoštuje ženo, da dedikam ne daje nikakih imen; brez imena je potem tudi žena.

Korejci neki ljubijo glasbo, ali posebno so strastni igralci. Igrajo pa domino in šah. Tudi odrasli Korejci spuščajo pri igračah v zrak papirnate zmaje.

Zadnji korejski cesar se je imenoval Yihong.

olajšano prebivalstvu, da preboli težki položaj osvojenega mesta.

Citaje to poročilo, je treba seveda misliti na to, da je njegov vir nemški, in torej ne more biti nepristranski.

Mučenje otrok na Nemkem.

Neki nemški list poroča, da je l. 1913. dospelo v javnost 10,546 slučajev o mučenju otrok. Surovi starši so se v teh slučajih posluževali kot orožja proti svojim otrokom: gorečih svetilk, klavirnov, podkovanih čevljev, železnih loncev, igel, škarij, jermenov, sekir itd. Otroci so bili več ali manj težko poškodovani. Koliko slučajev je pa javnosti ostalo prikritih! Starši se večkrat po pravici jeze nad svojimi otroci. A marsikje bi vedeli tudi otroci marsikako povedati o krutosti staršev, ki ne smatrajo otrok za naslednike svojega življenja, ampak jih obdelavajo bolj kakor nadležen dar.

Najstarejši človek v Italiji.

Turinska "Gazetta del Popolo" prinaša sliko najstarejšega človeka v Italiji. To je bivši ribič Nicolo Palmendalo, ki se je rodil leta 1803. v Castellamare di Stabia in je star sedaj 113 let. Mož je še popolnoma zdrav na duhu in telesu. Živi silno preprosto; trije "soldi" mu baje zadostujejo na dan: 1 za kruh, 1 za mleko in 1 za svečico pred Madono. Nikolaj je imel tri žene in 24 otrok, od katerih živita samo še dva sinova, eden 84, drugi 75 let star. Starček še nič ne misli na smrt in upa, da bo še dolgo živel.

ZANIMIVA NAJDBA.

Ameriški prirodopisni muzej v New Yorku je dobil zelo zanimiv prispevek. Znanstvena ekspedicijska, ki jo je vodil Walter Grange, je našla v Coloradu popoln skelet živali, ki je znana pod imenom Philotherium in je živela v dobi pred okroglo dvema in pol do tremi milijoni leti. Velika je bila približno kakor naš črn medved in je po sodbi izvedencev spadala med glodalce. Posamezne kosti te živali so se našle še prej in so zdaj v predhistorični zbirki vseučilišča Yale. Skelet, ki ga je našla Grangova ekspedicijska, je pa doslej edino popolno okostje te predzgodovinske živali.

Koliko je živalskih vrst?

Statistiko živalskih vrst je sestavil naravoslovni muzej v Parizu. Na suhem in v morju živi okrog 400,000 živalskih vrst, ki so znane in opisane od učenjakov. Na posamezne živalske skupine so jih takole razdelili: žuželk 280,000 različnih vrst, ptičev 13,000, rib 12,000, reptiljev 8300, moluskov 50,000, amfibijev 1300, pajkov 20 tisoč, trdočokocev 3000, črvov 8000.

Jeza.

Fenelon, nadškof cambraiški, (1651-1715), je vzgajal vojvodo burgonjskega, vnuka Ludovika XIV. Deček je bil zelo hude in nagle jeze, vsaka majhenkost ga je vznemirila. Fenelon je poskušal z opomini in lepimi besedami, a nič ni pomagalo; izbruhi jeze so se ponavljali vsak dan. Domislil si je nekaj drugega, hotel princu pokazati, kako grd je človek v razjarjenosti. Šla sta mimo mizarja, ki je dobil navodilo od Fenelona, kaj naj napravi. Deček ogleduje njegovo opravlo, mizar ga neprijazno sprejme in mu prav odločno reče, naj gre svojo pot, ker ga moti pri delu. Prince se jezi, ker ni vreden tega. Tedaj pa zaupije mizar: "Poberi se odtod, če ne Ti polomim roke in noge, je že taka moja naveda." — Pretrašen beži deček k učitelju in mu pravi, da ni grgega človeka kot je ta mizar. "Dober delavec je, samo razjezi se včasih." — "Hudoben je, odslavil ga bomo." — "Mislim, da boš zaslužil usmiljenje nego kazni. Praviš, da je hudoben, ker Ti je grozil, ko si ga motil pri delu; kaj boš pa rekel o princu, ki tepe svoje služabnike tedaj, ko mu strežejo?"

Zdravnikova smola.

Čudno dogodbu o nesrečnem zdravniku pripoveduje angleški smešničar Joe Coyne. Videl je v električnem tramvaju siromaka, kateremu se je brala beda z obraza. Začel je govoriti z njim. — "Oh, gospod," je rekel siromak, "nisem bil vedno v taki bedi, kakor sem zdaj. Bil sem zdravnik ter imel lepo službo, toda prišel sem v nesrečo. Zapisal sem se in to me je ubilo." — "Kako to?" — "I nu, pisal sem mrtvaški list za pacienta, v rubriko "vzrok smrti" sem pa zapisal — svoje ime!"

Meka.

Leta 1880 so šteli 92,000 romarjev, 1904 po dovršitvi enega dela mekanske železnice že 200,000, 1907 pa 281,000, sedaj gotovo že 300,000. Od teh 281,000 leta 1907 je bilo: turških podanikov 113,000, iz britanske Indije 40,000, iz sev. Afrike 17,000, Rusije 16,000, Perzije 15,000, Sudana 13,000, centralne Azije pa 12,000. Med ostalimi 55,000 je bilo mnogo Kitajcev, črncev od Senegala in Afganovki ki so bili dobili drugo domovino v daljni Avstraliji, a so kljub dolgem potu prišli v sveto mesto.

Predrag diamant.

Anglež Bowker je bil tako srečen, da je v Transvalu našel diamant, ki je vreden več milijonov. Mož je hitel v Evropo, da bi ga prodal in potem brez skrbi preživel svoje dni kot večkratni milijonar. Ponujal je svoj diamant po Londonu, v Parizu in Amsterdamu — toda zaman. Vsi strokovnjaki sicer obudujejo ogromni kamen, a kupiti ga nihče noče, ker bi moral plačati zanj preveliko vsoto in kdove kdaj bi se dobil potem kupec za tako dragoceno. Bowker ima sedaj še edino upanje na kakega indijskega kneza ali pa ameriškega milijarnerja. Drugače bo moral dati diamant razrezati in ga "na drobno" prodati.

Prijetne razmere v španskih ječah.

Guverner osrednje kaznilnice v Madridu, Salillas je odstavljen, ker je v kaznilnico uvedel malo preveč "modernejšega" duha. Kaznjenci so živeli prav veselo in razpolagali s privilegiji, za katere bi jih mogli mnogi svobodni ljudje zavidati: Izdajali so svoj tednik pod imenom "Oblast". Urednik je bil neki književno jako izobražen kaznjene, ki si je izbral za sotrudnike najinteligentnejše izmed tovaršiev. Vsa kaznilnica je bila razdeljena v uredniške oddelke. Cena posamezni številki je bila 1 peseta, kolorirani eksemplari so stali dvakrat toliko. Toda največ dohodka ima v obče vsak list od oglasov in tako je bilo tudi "Oblastu". V kaznilnici je bilo mnogo dosmrtnih jetnikov in ti so imeli cele zaloge žganja, kave, mila in igralnih kart. Svoje blago so priporočali v oglasih, n. pr.: "Najcenejši liker je dobiti samo pri "Pepu", 2. galerija, celica št. 259" itd. V poslednji številki "Oblasti" je bil uvodni članek posvečen izbornemu vodstvu guvernerja Salillas in se mu je pela velika slava. Kaznjenci so priredili v čast guvernerju tudi piknik, h kateremu je bila vstopnina 2 peseti, in sicer na dan sv. Izidorja, patrona mesta Madrid. Pod novim guvernerjem si kaznjenci pač večkrat mislijo: Škoda lepih časov!

Zanimiva najdba.

V Nemski vzhodni Afriki so dobili okamenjene velikanskih živali iz dobe krede, takozvane dinosavrije. Rebno enega teh velikanov meri 2.5 metra, gornji del noge 2.1 m itd., vse drugo sorazmerno.

Izšel je

Ameriški Družinski Koledar

ZA LETO 1917

Koledar, ki se je zadnji dve leti splošno priljubil slovenskemu čitateljstvu v Ameriki, bo tudi letos skrbno urejen, da čimbolj ustreže našemu delavstvu in občinstvu sploh.

Vsebina je sledeča:

Ob zveti; slika. — E. K.: Zetev; pesem. — Letni koledar. — Mešeni koledar. — Stoletna pratika. — Letna kronika. — Zedinjene države. — Razmerje med Mehiko in Zedinjenimi državami. — Inozemstvo. — Evropska vojna. — Anton Askere; slika. — Engelbert Gangl; Krvavi Krst; pesem. — Zofka Kvedrova; Zločin; povest. — M. D.: O darvinizmu. — E. Kristan: Po neustavni poti; pesem. — Ivan Molek; Neutrality Amor; slika v enem dejanju. — Kako so nastali kontinenti. — Anton Funtek: Koraki nad mano; pesem. — Na pot v Mehiko! — E. K.: Pravica; pesem. — Milan Pugej: Potnik; ertica. — Pod puško! — Zadnji trenotki Gaponovi. — E. K.: Ludlov; pesem. — Anton Verovšek. — Maksim Gorkij: Pesem o sokolu; ertica. — Cvetko Golar: Rojstvo; pesem. — France Šavs: Andrej Klemenčič; življenjspina ertica. — Jože Zavertnik: Od jadrnice do nadoklonjačev; razprava. — Submarinka preko oceana. — Otton Zupančič: Hi! — J. Howard Moore: Odhod izvira vera? — E. Kristan: Odločitev; ertica. — Od prve do druge Internationalne. — J. Ambrožič: Rešen; ertica. — Suženstvo v Jukatani. — Napoleon in njegovi sorodniki. — Južno ameriška odkritja. — Socialistična Idrija. — Smrt znamenitega kemika. — Frank Petrie: Socialistična stranka Amerike. — Jugoslovanski socialistični klubi. — Mednarodna mladinska organizacija. — Statistika; raznoterosti; oglasi.

Skoraj odveč nam je naglašati, da bo koledar tudi

bogato ilustriran.

Slik šteje čez 60. Med njimi so slovenski pisatelji Askere, Cankar, Zupančič, Levstik in drugi, portreti odličnih socialistov, učenjakov itd., slike, ki so v zvezi z letnimi dogodki, alegorije, zemljepisne skice itd.

Koledar bo trdo vezan.

Znano je, da se je papir nezasišano podražil. Tudi cene drugih tiskarskih potrebščin so močno poskočile. To je zadelo celo bogate časopise po Ameriki, tako da so podvojili naročnino. Vlada sicer preiskuje razloge podražitve, ampak vsa ta preiskava praktično nič ne pomaga. Draginja ostaja. Tudi mi se ne moremo izogniti temu udarcu. Cene na tiskarskem trgu določajo tudi ceno naše izdaje.

Letošnji koledar

velja vezan 50c

V tem je všteta tudi naročnina za vse Zedinjene države. Ker moramo naklado določiti po naročilih, naj ga vsakdo, kdor ga želi,

takoaj naroči.

Vsakemu slovenskemu delavcu bo pozneje žal, če ostane brez njega. Ne odlašajte torej naročila, da ne pridete med tiste, za katere bo premal koledarjev.

Naročila sprejema

PROLETAREC,
4008 W. 31st St. Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj —
 Jugoslovanska delavska tiskovna družba
 v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglašni po dogovoru. Pri spremembi
 bivalitice je poleg novega nasnaniti
 tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
 — socialistične stranke v Ameriki. —

Vse priitobe glede nerednega pošiljanja
 lista in drugih nerednosti, je posiljati
 predsedniku družbe
 Ivan Moleku, 4008 West 31. Street,
 Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by
 South Slavic Workmen's Publishing Company
 Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and
 Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
 year. Foreign countries \$2.50 a year,
 \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
 "PROLETAREC"
 4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

CAN MONEY BUY THE GOVERNORSHIP?

V volilni agitaciji so demokrati v državi Illinois izdali med drugim plakate, s katerimi so agitirali za ponovno izvolitev sedanjega guvernerja Dunna. Na teh plakatih je bilo vprašanje, če more denar kupiti guvernerstvo. Dunno nasprotnik, republikanec Lowden, ima namreč 60 milijonov premoženja. Ravnatelj znane Pullmanove družbe je, razun tega ima znatne interese v raznih illinojskih finančnih podjetjih.

Lowden je bil izvoljen, in Dunno ima sedaj odgovor na svoje vprašanje. Bilo je naivno, da je sploh kdaj dvomil o moči denarja. Še več se lahko kupi z denarjem kakor guvernerstvo. Če bi prišlo Rockefellerju na misel, da bi bil rad štiri leta predsednik Združenih držav, bi to v sedanjih razmerah gotovo dosegel — z močjo svojega denarja. Stvar bi bila sicer nekoliko dražja kakor guvernersko mesto v državi Illinois; toda Rockefeller je dovolj bogat za tako nalogo.

Da je Rockefeller med delavci predobro znan kot izkoriščevalec?

Ta odgovor nikakor ne drži. Tudi Lowden je znan delavec v Illinois, vsaj tistim, ki se količkaj, četudi le površno, zanimajo za politiko in za socialne razmere. Črni pri Pullmanovi družbi imajo 27 dolarjev mesečne plače. Ako to ni dovolj izkoriščanja, tedaj res ne vemo, koliko bi ga še bilo treba. O tem se je mnogo govorilo, ko je Walsheva zvezna komisija preiskavala industrijske razmere v deželi. V volilni agitaciji se je močno uporabljalo ta argument. Tudi demokratje so z njim pridno agitirali.

In vendar je Lowden izvoljen. In jasno je, da ne bi bil mogel biti izvoljen brez delavskih glasov.

Takih slučajev, da glasujejo delavci proti svojim interesom, je pač brez števila. Lowdenov slučaj spada zaradi tega med najzanimivejše, ker posebno jasno kaže, kako zmaga pri volitvah denar.

Lowdena je stala njegova zmaga milijon dolarjev. Človek bi mislil, da ima illinojski guverner civilno listo kakor ruski car, če se izplača vložiti tako svoto v izvolitev. Toda njegova plača v teh štirih letih bo znašala 48,000 dolarjev, kar je za moža kakor Lowden komaj neke vrste napitnina. V primeri z njegovimi volilnimi izdatki je naravnost smešno.

Na dan volitve je imel Lowden za agitatorje in volilne paznike 47,000 dolarjev stroškov. Po štirje može v vsakem izmed 2350 preizkušenj so dobili po 5 dolarjev, torej po 20 dolarjev za vsak preizkus. Z nekaterimi postranskimi stroški je to 50,000 dolarjev. Za priganjace pred volitvami je bilo treba 25,000 dolarjev. Za primarne volitve so znašali stroški pred nominacijo 25,000 na dan glasovanja 25,000 dolarjev.

Izven Chicage ima država Illinois 3000 preizkušenj in njih zasedenje je dražje, kakor v mestu. Veljalo je 175,000 dolarjev. Za priganjace v Chicagi in državi je izdal Lowden 300,000 dolarjev. Oglaševanje v listih so stali 100,000 dolarjev. Razbojevanje njegove slike in plakatiranje kandidatovega "gesla" in njegovih volilnih obljub po vsej državi je zahtevalo najmanj 75,000 dolarjev. Najmanj petstokrat so godbe delale

kraval za Lowdena — poprečno po 100 dolarjev. Gledališča v notranjem mestu ne odpro svojih vrat za politične shode ceneje kakor za 300 do 500 dolarjev. Najubornejši "govornik" velja 10 dolarjev; za boljše znaša honorar 100 dolarjev. Pevec dobe po 10 do 25 dolarjev za pesem. Ta agitacija je veljala 50,000 dolarjev.

Po vsej državi je bil aranžiran poseben vlak za Lowdenovo propagando; tudi majhen slon je "delal" v tej kampanji. To je skupaj stalo 25,000 dolarjev. Razdajanje "literature" računajo s 75,000 dolarji, "organizatorsko delo" za 100,000 dolarjev. Vpričo teh števil gotovo ni nič pretiranega, če se računa za raznovrstne stroške, ki prihajajo "tako vmes", še 50,000 dolarjev. In milijon je komplet.

Če bi bil Lowden verjel, da bo brez takih stroškov izvoljen, gotovo ne bi bil razsiral toliko denarja. Torej je zmaga njegov milijon.

Amerika je "demokratska" republika. Vsak njen državljani doseže lahko najvišje stopnje. Če je rojen v tej deželi, postane lahko predsednik.

To se nam pripoveduje in zahteva se od nas, da bi verjeli. Ampak to je tako pretirana zahteva, da prehaja že v nemogočnost. Ne da si ameriški državljani, da si se kaj naučil in da ima sposobnosti, temveč da ima polno mošnjo denarja, je glavni pogoj. In to ni demokracija, ampak plutokracija.

OSEMURNI DELAVNIK.

Kakor smo že davno dejali, visi osemurni delavnik za železničarje se popolnoma v zraku, kljub temu, da ga je kongres zakonito določil in da je Wilson podpisal zakon. Železniške družbe so previdno počakale, da so bile volitve končane, potem so pa stopile na plan. Boj so pričeli pri sodiščih. V Kansas City, Mo., se je res že našel sodnik, Hook, ki je izjavil, da je zakon neustaven. Pravi sicer, da hoče s tem dati najvišjemu sodišču priložnost, da sodi o ustavnosti ali neustavnosti tega zakona. Še pred novim letom. Vsekakor je pa to čudna utemeljitev. Sodnikova naloga je, da sodi po svojem prepričanju, ne pa s kakršnimi koli drugimi nameni. Če ni prepričan, da je zakon neustaven, tedaj nima izreči tega. In če železniška družba ni zadovoljna z njegovo razsodbo, ima ona pravico, da se pritoži.

Da pojde slučaj do najvišjega sodišča, je bilo jasno tisti hip, ko so železniške družbe nastopile sodnijsko pot; kajti ona stranka, ki izgubi v prvi instanci, se gotovo ne bo meni nič tebi nič vdala, ampak bo gnala stvar do zadnje instance. Ampak razlika je vendar, če ima vlada dokazovati, da je zakon ustaven, ali pa če imajo družbe iskati dokaze, da je neustaven.

S svojo razsodbo je sodnik Hook na vsak način izkazal družbam uslugo, za katero so mu lahko hvaležne.

Če stopi zakon zdaj 1. januarja v veljavo, kakor je določeno, je veliko vprašanje. In koliko boja od strani železničarjev bo še treba, da pridejo do svoje pravice, se bo tudi še pokazalo.

Pa še nekaj poučnega je v tem slučaju. Pravica sodišč, da odločajo o ustavnosti ali neustavnosti zakonov, je popolnoma nedemokratska in izhaja iz napačnega domnevanja, da so sodniki nepristranski in nezmotljivi ljudje, sedeči nekje gori v oblakih, "jenseits von Gut und Böse". Prvič to ni res, drugi je pa ustavnost to, kar sklepa ljudstvo po svojih zastopnikih. Zakoni niso nikakršne okamenine, ampak se morajo izpreminjati po časovnih potrebah. Če ne bi imeli parlamenta te pravice, bi bilo hušje kakor v monarhijah.

Socialisti se bojujejo, da se odpravi ta privilegij sodišč in da postane parlament to, kar bi moral biti: neodvisen zakonodajni zbor, ki je odgovoren ljudstvu, pa nobenim sodiščem ne. Če bi se bili železničarji pridružili socialistični stranki in ji pomagali, da uresniči svoja načela, namesto da begajo za demokrati, jim danes morda ne bilo treba na iglah čakati, kaj poročejo sodišča.

"Socializem je nemogoče", pravijo izkoriščevalci. In dokler bodo delavci to verjeli, bo res nemogoče.

Vojna je grozna. Toda vojna je le ena groza v zbirki kapitalističnih grozot. Odpraviti je treba celo zbirko.

Napredek potom industrije.

Naša doba je doba stroja in vsled tega doba industrije. Človeški um je iznašel nova sredstva dela, katerih so se stara morala umakniti. To določa naš napredek. Da je spravi človek paro, elektriko, veliko vodno silo v svojo službo, je veličanska pridobitev. Stroj ni kriv, da je na svetu vendar beda. Z visoko razvito tehniko, s čudovitimi silami, ki so bile prej poznane in neukročene, bi se človeštvo veliko lažje ubranilo bede, kakor brez njih. Krivo je človeštvo samo, ki ni znalo svoje družbe še tako urediti, da bi imela od novih pridobitev čim največje koristi. Kriv je družabni, doslej kapitalistični sistem.

Industrija, ki je sposobna proizvajati ogromna bogastva, pomeni za človeštvo neprimerno višjo stopnjo, kakor sistemi dela, katerih so se morali posluževati ljudje, dokler ni bilo sedanjih tehničnih sredstev. Vzdrževanje konservativcev po "starih dobrih časih" je nezmislno. Človeštvo nima naloge, da bi se vračalo v preteklost, ampak da si napravi bodočnost čim lepšo. Ravno tako nespametno je blagovanje "mirnih" krajev, v katere se še ni naselila industrija s svojim ropotom, nemir, razburjanjem in "s svojo pregrešnostjo." Kjer ni industrije, je zaostalost; narodi, ki je nimajo, so mnogo bolj odvisni od drugih, ne morejo v nobenem oziru uspešno tekmovali, in njih zaostajanje jih lahko vodi v pogin.

Pomanjkanje industrije je v sedanji dobi udeleženo za vsako človeško skupino; narod brez razvite industrije mora zaostajati za veleindustrijskimi narodi gospodarsko, vsled tega pa tudi kulturno. Pogled na industrijske države kaže, da narašča njih narodno bogastvo v progresiji, s katero se ekonomsko napredovanje agrikulturnih dežel sploh ne da primerjati. Najvažnejši razlog je ta, da je razvoj industrije v tržnem, še bolj pa v tehničnem oziru skoraj neomejen, poljedelstvo se pa sicer lahko izboljšuje do neke točke, katere pa nikoli ne more prekoračiti, ker je odvisno od premenljivih neizpremenljivih faktorjev. Zemlja se n. pr. lahko z naravnimi in umetnimi gnojili popravja, a to izboljšanje nikoli ne preseže gotove, precej ozke meje. Produkti zemljišča, ki so tudi zelo odvisni od faktorjev, na katere ne more človek prav nič vplivati, od podnebja, od lege, od vremena, se ne morejo s človeškim prizadevanjem tako pomnoževati, kakor produkti tovarne, ki se lahko dozidava, razširja, oskrbuje z boljšimi delovnimi sredstvi, spopolnjuje z novimi metodami.

Če hoče poljedelstvo — kateremu se mora seveda prirediti tudi živinoreja, vinogradništvo, sadjarstvo — zvišati svoje dohodke, začne prekomerno izkoriščati kromosome; njegova višja rentabiliteta postane nevarna splošnemu blagostanju naroda. Industrija poveča veliko lažje obresti svojega kapitala z večjo in racionalnejšo produkcijo.

Agrikultura na določenem prostoru lahko redi precej omejeno število ljudi. Pregostega prebivalstva na prenaša, ker ne bi našlo dovolj plovov. Industrija koncentrija prebivalstvo in daje na tesnem prostoru zaslužka velikim množicam. Industrijski narodi se množe in njih prebivalstvo se zgostuje, agrikulturni se ne morejo, ker ne morejo rediti svojih sinov in hčera. Če narašča ljudstvo v poljedelskih krajih, se mora izseljevati.

Slovensko izseljevanje v Nemčijo in Ameriko je posledica neindustrijske slovenske krajeve. V poljedelstvu ne najde prebivalstvo dovolj zaslužka; tarhanje posestnikom za delavce ne pride

v poštev za ta pojav, kajti dohodki, ki bi jih izseljenci imeli, če bi ostali doma in obdelovali tujo zemljo, bi bili zanje nezadostni.

Če bi po vseh deželah prevladalo poljedelstvo, bi bila ta prikazen manjšega pomena. Ker se pa pri drugih narodih skokoma množi industrija, s tem pa tudi bogastvo in prebivalstvo, je agrarizem z narodnega stališča naravnost nevaren. Narod, ki živi pretežno ob poljedelstvu, se številno ne more razvijati v enakem razmerju, kakor industrijski narodi in postaja za uspešno tekmovalno bolj in bolj nesposoben. Če je tak narod že od začetka majhen, je nevarnost očitna.

Agrikultura ne more ustvarjati enakega bogastva kakor industrija. Resnično je pač, da ostane največji del industrijskih dohodkov v kapitalistični družbi v žepih kapitalističnega razreda. Toda od večjega bogastva mora priti več med ljudstvo, kakor od manjšega. Dobro organiziran proletarij si lahko kaj pribori tam, kjer je kaj, ne pa tam, kjer ni nič. Bremen se bojevitosti nižji sloji lažje rešnje, kjer je bogastvo, katerega se lahko nalože, kakor pa tam, kjer ga ni. Vrhutega je pa industrija prisiljena, dajati večjim množicam dela, ki ga potrebujejo za svoje obogatene, medtem ko mora poljedelstvo odganjati ljudi, katerih ne more rediti s svojimi odmerjenimi pridelki.

Višje blagostanje industrijskega naroda, koncentracija industrijskega prebivalstva pospešuje kulturo; poljedelske razmere jo ovirajo. Industrijski delavci ne živijo v raju. Ampak položaj kmetijskega posla se ne da primerjati z njegovim. Predvsem je na zaradi kriče razlike zaslužka. Veliko nasprotje je ne le v višini dohodkov, ampak tudi v obliki. Tovarniški delavci, rudarji, železničarji, dobiva plačo v denarju in k večjemu majhen del v naravnih dobrinah (drva, svečavo, stanovanje); poljedelski delavci vidi komaj kaj denarja, pretežna večina njegovega zaslužka je naravna. Industrijski delavci lahko razpolaga po svoji volji s svojimi dohodki, kolikor jih pač je; poljedelski nima s čim razpolagati. Prvi lahko kolikor toliko porabi za kulturne svrhe, drugi nima ničesar za take namene.

Industrija ustvarja večje naselbine, obljuda središča, v katerih se lahko snuje in razvija solstvo, znanstveni in umetniški zavodi, čitalnice, knjižnice, gledališča. Na kmetih se najdejo komaj najpohlevnejši sledovi vsega tega. V veliki zvezi tudi kupčijskega razvoja se vsako socialno delo lažje koncentrija in sistematično uravnava, kakor na deželi, kjer je prebivalstvo raztreseno in je izključeno vsako sodelovanje večjih množic.

Pospeševanje in povzdiga industrije je nujno potrebna za vsak narod, ki hoče obstati, zlasti v kapitalistični družbi; najbolj potrebna pa je za tako maloštevilni narod kakor je slovenski. Industrijskiziranje je neizogibna važna točka narodne politike. Brez nje mora v kapitalističnem svetu majhen narod prejšilje poginiti.

Da pa ne bodo razmere, ki so sedaj spojene z industrijo, bile in jarem za mase ljudstva, ni treba odpraviti industrije; ampak ljudstvo jo mora samo vzeti v roke, zato da jo bo lahko urejevalo in vodilo za svoje potrebe. Industrija v rokah posameznikov zahteva izkoriščanje množice; industrija v rokah delavskega ljudstva odpravi izkoriščanje.

To pa ne velja le za male narode, ampak za vse. Za ves svet!

Finančne žrtve vojne.

Na mnogih krajih se sedaj delajo vojni računi. Vprašanje je namreč iz zelo razumljivih razlogov zanimivo in važno za razne kroge. Tu ne gre le za utišanje navadne radovednosti. Finančni učinki tega nezasiščenega klanja ne morejo ostati brez velikih posledic, in te je treba spoznati. Zelo naravno je, da se bavijo s temi vprašanji tudi kapitalistični krogi. Dasi ni Amerika sama zapletena v vojno, ima vendar evropsko vojskovanje na njeno gospodarstvo velik vpliv, ki je v nekaterih ozirih zelo blagodejen, v drugih pa skrajno strupen.

Tudi ameriški kapitalizem se torej bavi z evropskimi vojnimi stroški in pred kratkim je Mechanics and Metals Bank izdala brošuro "War Loans and War Finance", ki preračunava vojne izdatke. Po kombinaciji te knjižice je bilo v prvem vojnem letu \$17,500,000,000 stroškov, drugo leto jih je bilo že \$28,000,000,000 in za tretje leto je naračunala brošura \$30,000,000,000.

Za slučaj triletnega trajanja vojne računa skupne vojne stroške na 75, recimo v čitaj petinsedemdeset milijard dolarjev.

Da bi bila ta ogromna svota razumljivejša ljudem, katerim se sposobnost cenitve ustavi, kadar gre za zneske čez milijon, omenja avtor:

"To bo dvakrat več, nego so imeli leta 1914, pred vojno, vsi narodi na svetu državnih dolgov. Ta svota je sedemkrat tako velika kakor vse vloge v 7600-ih ameriških narodnih bankah in celo sedemkrat tako velika kakor vsa zaloga zlata na svetu. S to svoto bi se lahko zgradilo petkrat več železnic, kakor jih zdaj vozi po Združenih državah. S to svoto bi se lahko plačala gradnja 200 prekopov, enakih Panamskemu prekopu."

To je pa le svota, katero so zahtevale neposredne vojaške potrebe. V tem še niso všeti zneski, ki bi se lahko sestavili na podlagi vseh gospodarskih žrtv vojne. Pomisliti je treba, koliko škode je vojna napravila v svoji grozovitosti na Poljskem, v Srbiji, Belgiji, Franciji, na Primorskem, v Armeniji itd.

Številke, ki jih podaja ta knjižica kot dnevne stroške vojne, so sledeče:

Za zavezniške države:	
Anglija	\$25,000,000
Francija	18,000,000
Rusija	16,000,000
Italija	7,000,000
Rumunija	2,000,000
Belgija in Srbija	2,000,000
Skupaj	\$70,000,000

Za centralne države:	
Nemčija	\$21,000,000
Avstro-Ogrska	11,000,000
Turčija in Bolgarska	3,000,000
Skupaj	\$35,000,000

Ako se vojna tako zavleče, da bo trajala tri leta, kar ne spada člane nikakor več v carstvo neverjetnosti, ampak postaja že skoraj absolutno gotovo, tedaj odpadejo na posamezne države sledeči stroški:

Na zavezniške države:	
Anglija	\$16,500,000,000
Francija	11,750,000,000
Rusija	11,750,000,000
Italija	3,900,000,000
Rumunija	450,000,000
Belgija in Srbija	1,600,000,000
Skupaj	\$48,200,000,000

Na centralne države:	
Nemčija	\$16,500,000,000
Avstro-Ogrska	9,250,000,000
Turčija in Bolgarska	2,000,000,000
Skupaj	\$27,750,000,000

Vse vojskujoče se države skupaj imajo torej dnevno \$105,000,000 stroškov. Koncem tretjega leta vojne bodo imele vse države pred seboj račun, iz katerega jim bo mogoče razvideti, da jih je stala vojna — kakor računa brošura — \$75,950,000,000.

Zanimivo sliko dobimo, če preračunamo te svote po številu prebivalstva, da spoznamo, koliko odpade od stroškov na vsakega posameznega državljanca. Ta račun kaže:

V zavezniških državah:	
Anglija	\$351.00
Francija	350.00
Rusija	67.00
Italija	108.00
Rumunija	59.30
Belgija in Srbija	133.40
Poprečno	\$151.50

V centralnih državah:	
Nemčija	\$242.60
Avstrija	174.50
Turčija in Bolgarska	75.10
Poprečno	\$163.30

Koncem vojne bo vsak posamezni človek, ki živi zdaj v Evropi, videl, da so vlade zapravile na njegov račun \$163.30 za vojno. To velja poprečno za vsakega posameznika, tudi če ni mogel ves ta čas pridelati in zaslužiti piti za vinar vrednosti.

Glede na finančne žrtve ni torej vojna nič manj uničujoča, kakor glede na človeške žrtve. In popolnoma nemogoče je, da ne bi to strašno zapravljjanje spravilo evropskih financ in ravnotežja.

RESNA NALOGA.

Duh sedanje dobe zahteva združevanje sil na vsakem polju. Posameznik izven združitve mora omagati.

Organizacija: čarobna beseda novega časa, najmočnejše orožje kulturnega napredka! Organizacija pomeni v našem času vse! Brez smotrene organizacije ni mogoč noben napredek. Združenje vseh tistih, ki enako mislijo in hočejo doseči isti cilj, zlasti pa še združenje vseh stiskanih, je življenske važnosti.

Kakor je stal človek v davnodavnih časih slaboten nasproti naravnim silam, prav tako je tudi brez moči, ako stoji sam v burni reki današnjega življenja. Tudi najmočnejši in najvztrajnejši človek se mora udati, ako stoji sam v boju življenja. Toda kakor si človek pomaga proti naravnim silam dandanes pred vsem s tehniko, tako mu je najkrepkejša opora v življenju — organizacija — organizacija si lahko uredi življenje.

Največjega pomena pa je organizacija za rešitev socialnega vprašanja. V njem je rešitev raznih nasprotij našega gospodarskega življenja. Najhušji nesmisel sedanjega družabnega reda je ta, da mora devet desetih človeštva kljub trdemu delu živeti klavarno življenje, medtem, ko ena deseti, ki zanjo dela teh devet desetih, kljub svojemu brezdelju živi jako razkošno in si kupi največja bogastva. Ali mora to tako biti? Ali ni to nezmisel? Ali nima pravice in dolžnosti, da se temu upiramo?

Cilj vseh tistih pa, ki nimajo ničesar razven svoje delovske moči in svojih zmognosti, cilj vseh teh mora torej biti ta, da postanejo tudi oni deležni večjega deleža tega bogastva, delati pa morajo tudi na to, da imajo tudi dovolj časa za uživanje lepote tega sveta. Vsak delavec in uradnik mora imeti to stremiljenje, ako hoče dvigniti svoje življenje iz današnje klavarnosti. Razmere so dandanes take, da mora vse ubožati, ako bodo prizadeti roke križem držali. Današnjemu kapitalističnemu gospodarskemu razvoju morajo zastaviti pot nasprotno delujoče sile. In te nasprotno delujoče sile izvirajo edino iz organizacije in pa iz pravične socialne postavodaje.

Delavska organizacija mora gledati in delati na to, da svojim članom skuša pripomoči do boljšega življenja. Prazno je upanje, da posameznik lahko popolnoma na svojo pest doseže izboljšanje. In čeprav se to morda tupatam kakemu izvoljencu posreči, kaj je s tem pomagano množici? Ako bi ne bilo ogromne množice revnih, bi ne moglo biti majhne množice bogatih.

Svojo samostojnost in moč si delavci lahko osvojijo šele v bojni vrsti organizacije. Združena množica delavcev je vedno močnejša, kakor združena množica podjetnikov. Vsaka močna organizacija lahko uresniči zahteve svojih članov.

Tista vez pa, ki veže člane organizacij med sabo, je skupnost koristi vseh članov. Njih stremiljenje je enako in sredstva za doseg tega cilja so enaka. Posameznik se da voditi od skupne koristi in skupnost dela zanj. Čim močnejše je čuvstvo vzajemnosti, tem močnejši je vpliv organizacije. Odveč bi bilo razpravljati, zakaj je organizacija tem močnejša, čim več ima članov. To je tako jasno, kakor da je dvakrat dva štiri. Kdor ne pristopi k svoji organizaciji, ta ne škoduje samo sebi, ampak škoduje tudi svojim tovarišem. Tak delavec najbrže priznava potrebo organizacije, a kljub temu ne gre v organizacijo; on bi najrajši žel sadove tuje truda in napora. To je malo častno in je tudi kratkovidno. Kajti koliko več bi se lahko doseglo, ako bi pomagali vsi tisti, ki stoje izven vrst organiziranih bojevnikov! Da, največkrat se prav vsled tega nič ne doseže, ker ne hočejo pomagati tisti, ki niso v organizaciji, bodisi iz strahu, bodisi iz sebičnosti. Zatorej naj si vsak neorganiziran delavec temeljito zapomni besede:

Delavci, ki ne stojijo v organizaciji, je sovražnik svojega razreda in sam svoj škodljivci. In odgovor je za delavsko gorje.

Roke, ki pograbijo kladivo, opravijo več, kakor če se sklonejo, k molitvi.

Jajčna draginja.

Jajca se draže. Radovedneži bi radi vedeli, zakaj. Pravico imajo, da so radovedni, ali svoje vprašanje bi si lahko prihranili, ker je odgovor preveč enostaven. Jajca se draže zato, ker se vse draži. Oderuhi na eni strani vidijo, da grabijo oderuhi na drugi strani velikanske profite, pa jim sree ne da, da ne bi raztegnili tudi svojih vrec za večji plen. In to je s kapitalistično gospodarskega stališča popolnoma razumljivo; kajti privatno kapitalistični sistem vsebuje konkurenco, ki je z njim tako spojena kakor koža s telesom. Draži se usnje; suknjarski kapitalisti vidijo, da bodo usnjarski kapitalisti čez navadno mero pomnožili svoj kapital. Suknjarski podjetniki ne bodo zaradi tega manj imeli, kot imajo sedaj; ali v primeri z usnjarskimi izkoriščevalci bodo ubožnejši, to se pravi, za konkurenco bodo manj sposobni. Da se to ne bi zgodilo, pohite, pa poyišajo se oni svoje cene. Iz enakih vzrokov jim slede premo-garski baroni, lesni magnati in po vrsti vsi izko-riščevalci. Torej tudi jajčni kralji ne morejo izo-stati.

Razume se, da navajajo gospodje veleoderuhi drugačne razloge. Enemu manjka surovega ma-terijala, drugemu železniških vozov, tretji ima večje izdatke za delavske plače. Ako posluša člo-vek njihove jeremiade, pride do spoznanja, da so vsi skupaj usmiljenja vredni reveži in le to se ne ve, kateremu izmed njih bolj žuga beraška palica.

Za draginjo jaje je še skoraj najmanj resnič-nega vzroka. Ampak, za to se v kapitalistični druž-bi ne vpraša. Ker je prilika za podražitev ugodna, se draže. Bila bi kmalu poceni, če bi jih imel poleg jajčnih magnatov še kakšen nesebičen mož toliko, da bi jih lahko hipoma dal nekoliko miljo-nov za pametne cene na trg. Taka konkurenca bi prisilila oderuhe, da bi šli tudi oni s cenami dol. Toda kje so v kapitalistični družbi taki nesebični možje? Kako more biti kapitalist v sedanjem si-stemu sploh tako nesebičen?

Konkurenco bi dobili privatni kapitalisti lahk-o od druge strani. Če bi n. pr. tako mesto, ka-kršno je Chicago, ustanovilo oddelek za priskrbo-vanje živil, pa bi ta izračunal, koliko jaje potre-buje prebivalstvo in bi stopil v dotiko naravnost s farmarji, bi bilo kmalu dosti jaje in njih cena bi bila nizka, ker bi odpadel profit kapitalistov in nepotrebn džab prekupovalcev in agentov.

Na enak način bi mesto lahko oskrbovalo pre-bivalstvo s premogom, s kruhom, in z drugimi po-trebinami. Občina bi lahko šla še dalje. Lahko bi uredila mestne pekarnice, mestno mesnico, svoje farme, svoje miline i. t. d. Ne le da bi se na ta na-

čin cene potrebin silno znižale, ampak občina bi dobila s te mtudi največjo garancijo, da so živila čista in dobra.

Kar bi mogla storiti Chicago, bi lahko storila tudi druga mesta. Občine bi se lahko združile v konsumne in produktivne zveze in bi si tako še olajšale posel.

Ali tega ne bomo doživeli od sedanjih mest-nih uprav, kajti to diši vse preveč po socializmu. Kako naj nastopijo proti presvetim interesom ka-pitalizma tisti, ki so se dali "voliti" od kapitali-stov, na njihovo povelje in z njihovim denarjem?

Oobre duše, ki ne razumejo kapitalističnega sistema in njegovih železnih zakonov, iščejo dru-govrstne pomoči in si belijo glavo, kako bi prišli oderuštvo na umeten način do živnega. Tako je v Chicago na seji mestnega zdravstvenega odbora alderman Pretzel izjavil, da namerava sporazum-no z uradnicami raznih ženskih društev izvesti šti-ritelnski bojkot jaje.

To ni nova ideja. Videli smo take bojkote že v drugih krajih. Mnogo uspeha niso imeli nikjer, če niso bili organizirani na zelo široki podlagi; in tudi tedaj je bil uspeh le za asen. Tako je pred par leti socialistična stranka v Avstriji zažugala s splošnim bojkotom piva, in tam, kjer se je pivo kljub temu podražilo, so ga delavci res trunoma nehali piti. To je imelo rezultat. Cene so ostale normalne. Ali ko je bil bojkot pozabljen, so za-čele pivovarne po malem vendar dražiti, dokler niso bile cene splošno tam, kjer so jih pivovar-narji hoteli imeti.

Pri tem se ne sme pozabiti, da ni bojkot ved-no enak bojkotu. Pivo se lahko bojkotira, ker se brez njega lahko živi. Toda kako naj se bojkotira n. pr. mleko? In jajca niso v tem oziru zelo daleč od mleka.

Ko je jajčni kralj Wetz v Ravenswoodu slišal, kaj mu hočejo storiti, se je smejal. "Le bojkoti-rajte!" pravi: "jaz poznam gospodinje boljše od vas. Naj se zavežejo, da ne bodo kupovale jaje. Kadar bodo hoteli napraviti omeleto, pridejo ven-dar ponje." In ko so mu dejali, da bo najbrže poklican pred okrajnega pravdnika Clyna, se je zopet smejal, češ da ga bo zelo veselil pomenek s tem gospodom.

Mister Wetz ima prav, da se smeje. On pozna gospodinje, pozna kapitalistični sistem, in najbrže pozna tudi ameriške preiskave oderuštva. Njegov smeh bi nemara izginil, če bi bili Chicaščani tako pametni, da bi si izvolili socialistično mestno upra-vo, ki bi znala in hotela prebivalstvu dobavljati jajca brez Wetzovega posredovanja.

Kraljevina Arabija.

V Washingtonu so dobili poročilo, da se je ustanovila neodvisna kraljevina Arabija z Me-ko kot glavnim mestom, in da je šerif Hu-sejn ben Ali razglašen za kralja. Poročilo je po-slal ameriški vladni šerif Abdulah, ki je imenovan za ministra za zunanje zadeve in ki prosi, naj bi Zedinjene države priznale novo kraljevstvo. V svoji brzojavni noti pravi novi minister, da se je nova država ustanovila na sestanku arabskih plemičev in visokih funkcionarjev, ter da se noče arabski narod nikdar več vrniti pod turški jarem.

To je torej zopet nova država, ki jo je ustva-rila vojna. Kako je prišlo do te ustanovitve, ni natančno znano. Ve se le, da je bil v Arabiji punt in da so bile turške posadke v raznih mestih pre-magane.

Da so veljaki porabili t opirliko in izrekli ne-odvisnost Arabije, ni težko verjeti. Arabci so si-ecer kakor Turki mohamedanske vere. Kljub temu vlada med njimi že davno veliko sovraštvo. Ljudje, ki slabo poznajo razmere, mislijo radi, da je ves mohamedanski svet nekakšna neločljiva eno-ta, kakor so včasih smatrali vse Indijance ali na vse zamoree za en narod. Toda tisti panislavizem, o katerem se je jako mnogo pisalo, ima prav malo opraviti z resničnostjo. Baš med Arabci in Turki so bila nasprotja zelo velika.

Eden poglavitnih razlogov tiči ravno v mo-hamedanstvu samem. Mohamed, ustanovitelj is-lamske vere, je bil Arabec. Njegovo nasledništvo, takozvani kalifat, bi moral torej po njihovem pre-pričanju pripadati Arabcem. In ker je bilo po vsem orientu versko načelnštvo spojeno s svetov-nim, naj bi bil arabski kalif tudi veliki sultan mohamedanskih plemen.

Ko so Turki začeli prodirati proti zapadu, so imeli Arabci znatno kulturo. Domisljavoš Evro-pejca je to sicer rada tajila ali pa vsaj prezirala. Saj je veljalo za nekakšno dogmo, da so le A-rijci kulturna plemena, in še med njimi se je rado drugo povzdigovalo nad druge. Ta zgodovina, ki so jo še v naših časih vtepalci otrokom v glavo in jo večinoma še vtepaajo, je polna falsifikatov. Res-nica je, da so bili Arabci dolgo časa takorekoč klasični narod bližnjega vzhoda. Med njimi je bila visoko razvita astronomija in matematika, zdravništvo in arhitektura, pesništvo in ornamen-tika. V času križarskih vojn, ko se je valovje bar-barstva širilo po vsej Evropi in je versko mračnja-štvo zatiralo vsako znanje, se je zatekla kultura v sedaj žalostno zanemarjeno Španijo, kjer so jo dvignili Arabcem sorodni Mavri, v njih učenci, na čedovito visoko stopnjo.

Turki so bili v času svojega prodiranja v pri-meri z Arabci pravi barbari. Bili so vojaško ple-me. Ali to se je v zgodovini pogostoma ponavlja-lo, da se je surova sila izkazala za močnejšo od višje kulture in da jo je premagala. Tudi Arabci so po ilegali in zmagoviti Turki so si prisvojili ka-lifat. Kulturno so pa postali učenci tistih, katere so si podvrgli. Njihove šole so bile dolgo arabske; višje šole islama so še danes take. Njihova litera-tura, njihova poezija je bila pretežno arabska, nji-hovo stavbinstvo je bilo arabsko.

Upori Arabcev zoper turško nadvlado niso bili nič redkega. Toda ostajali so brez uspeha. Čim krepkeje jih je stiskala turška pest, tem bolj je pa rastle njih sovraštvo. Najbolj zanešeni med njimi so preklinjali Turke naravnost kot grobo-kope mohamedanstva, češ oni so si prisvojili pr-venstvo v islamskem svetu, in e padejo Turki, je nevarnost, da pade islam. Turki so pa — to je bilo vsaj mnenje njihovih fanatikov — obsojeni na pogin, ker so v bojih preteklih stoletij zapravi-li svo svojo nekdanjo energijo, ker so postali leni in apatični, ker povsod nazadujejo in ker nimajo duševnih zakladov, iz katerih bi mogli zajemati in ustvariti še kaj velikega.

Koliko je na vsem tem resnice, je druga reč. Gotovo je, da je sovraštvo do zatiralec še poveča-valo njegove napake. In tako je razumljivo, da so Arabci porabili priliko sedanje vojne za novo vstajo. Medtem ko so Turki pošiljali svoje vojske Avstriji in Nemčiji na pomoč, niso imeli dovolj moči, da bi bili v svoji lastni deželi vzdrževali svojo vladno nepoškodovano, in arabski punt je bil uspešen. Da je imel kakršnokoli podporo od zaveznikov, je gotovo. Arabska revolta je bila v interesu Anglije, ne le zato, ker je prisilila Turke, njene nasprotnike, da vržejo del vojaštva na to stran, ampak še zlasti zaradi tega, ker napravi Arabija barikado pred sueškim prekopom.

Kakor vsakemu narodu, je tudi Arabcem pri-voščiti svobodo. Ali kakor poljsko, tako je tudi arabsko kraljevstvo kljub svojemu kralju in mini-strstvu vsaj za sedaj le na papirju. Kakor ne pri-znajo zavezniki od Nemčije ustvarjene Poljske, tako bosta Nemčija in Avstrija odrekli prizna-nje Arabije. In minister Abdulah lahko pošilja le-pe telegrame na vse strani, pa vendar ne bo nobe-na nevtralna država priznala neodvisne Arabije, dokler traje vojna.

Kaj bo tedaj, kadar se konča vojna, pokaže pa šele bodočnost. Dotlej je arabska svoboda toliko vredna, kolikor poljska neodvisnost.

Sloga, kapitalizem in delavska moč.

V sedanji časih se pogostoma dobe prijatelji delavcev, katerim se ne more očitati hinavščina in potuhnenost, ljudje, ki so delavcem res prijazni in jim žele boljše položaj, ki pa niso njih politični pristaši in sobojevniki, temveč imajo o potih, po katerih naj bi delavstvo hodilo, lastne nazore. Do-sti je takih nedvomno dobrih ljudi, poznajočih vsaj po zunanje žalostni položaj proletariata, mehkočutnih in usmiljenih, ter polnih dobre vo-lje, da bi pomagali. Nastop socialne demokracije jim je odprl pogled v doslej neznan svet in zgrozili so se nad strahotami, skritimi v družbi kapitaliz-ma. Beda in krivice jim vstajajo pred očmi; stradanje opazajo in prezgodnje umiranje, izkorišča-nje žen in otrok vidijo, hiranje in belehanje in obup. . . . Pa jim s' ar dušo, in očitno jim postane, da je potrebna izprememba razmer.

Zakaj se ne pridružijo delavcem, da bi po-množili njih vojsko in pospešili zmago? Zakaj sto-je na osamljenih stališčih, odkoder dajejo delav-cem dobre svete?

Večinoma so to ljudje dobrega srea, predobrega, in boj jim je zoprni. Nadvse ljubijo mir in slovo, zato pa jim ne ugajajo sredstva, ki jih rabijo delavci v svojem boju, niti boj sam. Mirnim potom naj izkuša proletariati doseči boljše mezde, in sprave z delodajalci naj išče z zmernostjo.

Človek se ne more jeziti nad temi prijatelji, kajti vse, kar pravijo, jim prihaja od srea in pol-ne dobrote so njih duše. Ali njih nauki so ne-varnejši kakor sovraštvo odkritih nasprotnikov; delavci, ki ga omaritvo sladke besede, postane ovira vsemu resnemu in prevdarjenemu delova-nju svojih tovarišev. Dvojno velja tukaj znani vzklík: "O Bog, obvaruj me prijateljev, sovraž-nikov se obvarujem sam!"

Dobro sree in blaga duša sta vse hvale vred-na; ali v praktičnem življenju štejeta malo in včasih nič, ker ne moreta nadomestiti tistega, kar je pred vsem potrebno: Znanja in razumevanja. Delavsko vprašanje ni stvar sočutja in usmiljenja. Delavci ne mislijo, da so podjetniki ljudje iz posebnega festa, postavljeni na svet z vsemi gradimi in slabimi lastnostmi in tiranizirajoči de-lavstvo iz same objestnosti. Da se najdejo taki eksemplari med kapitalisti, je dejstvo, ki ne pre-moti delavcev, vedočih, da je izkoriščanje uteme-

ljeno v gospodarskem sistemu, ki navaa deloda-jalce na najbrezobzirnejše izrabljanje delavskih moči.

Sprava — to je jako simpatična beseda. Ali zakaj je naši prijatelji ne priporočajo izkorišče-valcem? Saj je verjetno, da bi jo tisti, ki hočejo zboljšanja, radi sprejeli, ako bi jim koristila. Go-spodarji trdijo, da zahtevajo delavci žrtev od njih; prijatelji razumevajo, da potrebujejo de-lavci več kakor imajo; torej da so takozvane žrtve delodajalcev neizogibne. Logično bi bilo torej, pridigati spravo tistim, ki je ne marajo. Zakaj prijatelji ne poizkusijo tega? Ali gospodarji noče-jo slišati ničesar o spravi, in brezuspešnega dela-se prijatelji ne marajo lotiti.

Delavcem očitati nespravljljivost, je sploh kri-vično. Vselej ponudijo gospodarjem spravo, preden začne boj; a skoraj redno jo zavrnejo deloda-jalci.

Ali bolj resen, kakor to očitanje, je nauk o zmernosti. Tudi glede njega bi lahko rekli, da so prijatelji zgrešili addresso. Tudi zmernosti manj-ka podjetnikom, ki hočejo imeti od dela vedno kar največji profit, a delavcem ne privoščejo nič tega, kar je neobhodno potrebno, da si le ohranijo obstanek, ravno tako, kakor zavračajo delavce, ki pravijo, da imajo od lastnega dela pravico zahtevati toliko koristi, da bi lahko človeško živeli. In vendar je med temi gospodarji dosti takih, ki ne morejo gledati, kako se kolje piščance in ki se lahko razkajajo nad bodo pohabljenega berača.

Vse tisto, kar razni dobri prijatelji svetuje-jo, so delavci že poskusili in če stoji danes na sta-lišču boja, so jih tja privedle izkušnje.

Razredni boj je utemeljen v razmerah, ki so močnejše kakor nagnjena ljudi. Iz najblagoht-nejšega človeka napravijo gospodarske razmere lahko brezobzirnega tirana; vsi nauki različnih ver, vsa etična načela so brezmočna, kjer govori sila razmer. Njih močje tako velika, da obveljajo na njihovih tleh zrasli nazori celo še tedaj, kadar so postali izkoriščevalcem snim škodljivi. Go-spodarji so se navadili zavračati delavske zahte-ve, ne da bi jih sploh resno in natančno preiskali in pretehtali; zavračajo jih, ker so delavci, in ker se je pri njih uverilo mnenje, da škoduje podjet-nikom, kar delavcem koristi. Gospodarji se zgra-

žajo nad razrednim bojem, a sami stoje tako čvr-sto na njegovem stališču, da ga niti tedaj ne za-puste, kadar bi jim to koristilo.

Po vsem svetu se bojujejo delavci za skrajša-nje delovnega časa. To je predvsem kulturna za-hteva, potrebna, da se omeji brezposelnost, kar je nujno potrebno, da je človek lahko človek. A nobeni zahtevi se delodajalci ne upirajo tako ka-kor tej. Primitivni so njih računi; oni pravijo: Ako izleže delavcev v eni uri množino x, tedaj izde-la v osmih urah osemkrat x, v desetih desetkrat x, v dvanajstih pa dvanajstkrat x. Torej je treba o-hraniti dolg delaven čas, da ima industrija več ko-risti. Račun je popolnoma napačen. Danes je o-semurni delavnik že marsikje vpeljan in povsod so se pokazali povsem drugačni rezultati, nego so govorili njegovi nasprotniki.

Vzemimo en slučaj. V Koenigsbergu na Nem-škem so pred leti vpeljali osemurni delavnik v plinarni. Ker se je to obneslo, so ga vpeljali tudi v elektrarni, in pozneje so skrajšali še delovni čas pri cestni železnici. Magistrat je poročal občinski-mu svetu, kaj so pokazale izkušnje s skrajšanim delovnim časom. Poročilo je bilo na predlog ne-kega sodruga tiskano in iz njega se jasno vidi, da je kratek delovni čas ne le potreben delavcem, temveč tudi koristen podjetjem.

V omenjenem poročilu čitamo: "Tekom dveh let delovne dobe se je izkusilo, da je bilo vedenje delavcev prav izvrstno, dočim ni bila pijanost v službi in drugovrstno prestopa-nje discipline ravno pri pečeh v starem prometu nič redkega.

V starem prometu plinarne in po poročilih vodstev večjih plinarn z dvanajsturno sihto se je pokazalo, da je zlasti spomladi in jeseni ravno pri pečeh in pri transportu premoga prav mnogo bolnikov; največ se opaža revmatizem in akutne boleznj dihalnih organov. Na naše začudenje pa smo že prvo leto in tudi pozneje pri osemurni sihti opazili, da je s trikratno menjavo sihte ta prika-zen izginil. Pred kratkim so nam iz plinarne v Maine, kjer imajo tudi osemurno sihto, potrdili isto izkušnjo.

Po mnenju vsega nadzornega osebja poka-zujejo dosedanje izkušnje s krajšanim delovnim

časom, da se žal pogostoma naglašano pričakova-nje, da delavci ne bodo imeli nobene koristi od skrajšanega delavnika in da bodo le še bolj pod-legli alkoholu, pri plinarni nikakor ni izpolnilo.

Dnevne izvršitve delavskih skupin se v ome-njenih delavnih razmerah niso prav nič zmanjša-je, nasprotno so se na prosti progi celo povečale."

To oficialno poročilo dokazuje torej, da je blazno, ako se trdi, da so delavci, ki zahtevajo boljše razmere za se, grobarji industrije. Skrajša-ni delavnik je podjetjem naravnost na korist; to se je pokazalo sicer že pred leti na Angleškem, v Belgiji, na Francoskem. In vendar se upirajo podjetniki večinoma, posebno pa pri nas vsakemu skrajšanju delovnega časa.

Delodajalci so danes vladarji v svojih podje-tjih; gospodovati hočejo in to psihološko jako u-mevno hrepenenje jih napolnjuje s predsodki na-praui vsemu, kar prihaja od delavcev. Vsaka delavska zahteva jim diši po omejitvi njih moči in zato se slepo upirajo, najsi jim je to na lastno škodo.

Razumno, z dokazi podprto dokazovanje ne pomaga nič. Podjetniki branijo svoje stališče, in ako se nočejo delavci brezumno udati, jim ne o-stane nič drugega kakor boj. Ravnanje prijatel-jev, sanjajočih o slogi kapitala in dela, je pa škodljivo, čim se ujam le en delavec na take li-manice. Kajti ako hočejo delavci v neizogibnem boju zmagati, morajo imeti toliko moči, da se lah-ko merijo z velikansko močjo kapitala. V prvi vrsti je taka moč odvisna od sloge delavcev.

Sloga delavcev pa ne sme biti samo idealna, temveč stvarna. Jamstvo ji daje samo delavska organizacija.

Potrebna je organizacija tudi zato, ker sama sloga, in če bi bila prav popolna, ne zadostuje. Ka-pitalizem ima ogromna sredstva za obrambo svoje moči, in bojna sredstva potrebujejo tudi delavci, ako hočejo doživeti dan svoje zmagaje. Edino orga-nizacija jim jih lahko oskrbi. Delavcem se torej ne more svetovati v njihovo korist nič drugega, kakor da naj se čvrsto organizirajo. Delavcem se ne godi dobro tam, kjer imajo mnogo prijateljev, temveč le tam, kjer imajo krepke organizacije.

To naj bi upoštevali vsi delavci.

Mnenja o vojni.

Ameriški žurnalst Fred Palmer, ki je prebil sedem mesecev na francoski fronti, se je vrnil v Ameriko in podaja svoje mnenje o položaju v Evropi. Palmer smatra skoraj za nemogoč, da bi se mir sklenil spomladi ali pa poleti 1917. Edina možnost za to bi bila, ako bi postala tekom zime Rusija toliko močna, da bi pričela s tako silo pri-tiskati na Avstrijo, da bi morala ta skleniti sepa-raten mir. Francozi pravijo, da se bodo tako dolgo borili in umirali, da si pribore Alzacijo in Lotarin-gijo. Angleški diplomati in angleški vojaki ne bo-do nikogar poslušali, ki bi jim govoril o kakem miru. Rumunska kampanja bo odločilna, ako ne popolnoma, pa vsaj zelo odločilna o nadaljevanju vojne.

Od početka niso Rumunji hoteli poslušati za-

vezniških poveljnikov, temveč so slepo drčili na-prej, češ da hočejo imeti na vsak način najprej Erdelj itd., toda zmotili so se. Francoski in angleški izurjeni generali na zapadni fronti so prav do-bro vedeli, da ni postopanje Rumunije pravilno in pametno in so bili zelo pesimistični. Ko je padla Konstancia, so bili na zapadni fronti vsi priprča-ni, da doleti Rumunijo usoda Srbije. Palmer je prepričan, da zmagajo zavezniki, dasi ne podleže Nemčija tako hitro, kakor nekateri mislijo. Angli-ja je baje pripravljena žrtvovati še 1.000.000 vo-jakov, ako bo treba. — Kako je v Nemčiji, je najlaže zvedeti od nemških vjetnikov, ki pravijo, da ima o čete dovolj hrane, da jim ni treba stra-dati, toda civilno prebivalstvo mora večkrat trpeti pomanjkanje. Izgube imajo velike vsi, toda ra-

zumljivo je, da jih zavezniki veliko laže utrpe kot Nemei. Popolnoma gotovo je tudi, da prično An-gleži v kratkem velikansko ofenzivo na zapadni fronti."

To je Palmerjevo mnenje. Drugi mislijo v tem in v onem drugače. Vsakdo ima o bojnem položaju lahko svoje mnenje, vendar pa nihče ne ve, kaj in kako bo. Nemški vojskovodje so nekoč mislili, da zmagajo v par mesecih, pa so se močno prevarili. Zavezniki so mislili, da preženo letos Nemei iz zasedenih krajev, pa so se hudo urezali. Pridružitev Rumunije jih je silno razočarala. In kdo more biti prepričan, da je doba napak mini-la? In kdo more preracunati, koliko žrtev bodo napake in koliko jih bo popravljjanje napak še zahtevalo?

Mr. Palmer misli, da utrpe zavezniki laže iz-gube, kakor Nemei. Morda. Ampak vse ima svoje meje. Če je na primer kaj resnice na tem, da je imela Rusija od junija letošnjega leta samo čez dva in pol milijona izgub, tedaj je to krvavitev, katere ne more nobena država dolgo trpeti, če ne-če popolnoma izkrvaveti.

In kako lepo se to glasi: Anglija je pripravljena žrtvovati še milijon mož! V starem veku je bogat človek, če je imel prav veliko željo, obljubil bogovom hektatombo, sto volov. Kaj je danes sto volov? Zdaj se žrtvuje milijon mož in to se izreka s tako lahkoto, kakor bi se reklo: "sto euekov"

Ej, da! Vojna utrjuje človeško plemenitost. Vojna "povzdiguje duha!"

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 59, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Zele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovski, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Nurey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 32d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Bavedek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
 3. porotnik: Anton Welby, box 53, Superior, Pa.

VERHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
 Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
 Franc Kos, Conemaugh, Pa.
 Mihael Flek, R. F. D. 4, b. 143a, Johnstown, Pa.
 Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
 Ivan Hribar, 709 Broad St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštinih, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potem privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjklivosti, naj to nemudoma naznani uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SPREMEMBE PRI DRUŠTVIH S. D. P. Z.

v mesecu oktobru 1916.

Pristopili člani:

K društvu št. 1: Frančiška Bevc, c. št. 5717, 1. odd.; Tomaž Blažoma, c. št. 5718, 1. odd.
 K društvu št. 2: Frančiška Turk, c. št. 5719, otr. odd.; Alojzij Turk, c. št. 5720, otr. odd.
 K društvu št. 3: Zora Kos, c. št. 5733, otr. odd.; Matija Sucič, c. št. 5734, 1. odd.
 K društvu št. 8: Josip Zagar, c. št. 5721, 1. odd.
 K društvu št. 9: Palena Puntar, c. št. 5735, 3. odd.
 K društvu št. 11: Ludvig Mohar, c. št. 5722, 4. odd.
 K društvu št. 13: Jurij Hoenigmann, c. št. 5723, 1. odd.
 K društvu št. 14: Anton Mikan, c. št. 5724, 1. odd.
 K društvu št. 15: Ivan Koncilja, c. št. 5736, 1. odd.
 K društvu št. 23: Ivan Brajer, c. št. 5725; Jakob Widmar, c. št. 5726, oba v 1. odd.
 K društvu št. 26: Franc Kosmač, c. št. 5755, 1. odd.
 K društvu št. 28: Apolonija Jeram, c. št. 5737, 1. odd.
 K društvu št. 29: Josip Hrvatin, c. št. 5727; Josip Čehovin, c. št. 5738, oba v 1. odd.; Josip Čehovin, c. št. 5739; Marija Čehovin, c. št. 5740, oba v otr. odd.
 K društvu št. 32: Tomaž Herman, c. št. 5741, 2. odd.
 K društvu št. 34: Ana Kaferle, c. št. 5742, 3. odd.
 K društvu št. 36: Justin Šefman, c. št. 5743, 1. odd.; Rudolf Mršnik, c. št. 5746, otr. odd.
 K društvu št. 42: Ivan Peterlin, c. št. 5729, 1. odd.
 K društvu št. 64: Anton Šeruga, c. št. 5746; Josip Dragan, c. št. 5747; Simon Bruner, c. št. 5748; vsi 1. odd.
 K društvu št. 70: Vladimir R. Mihč, c. št. 5730; Mihael Dragič, c. št. 5731; oba v 1. odd.
 K društvu št. 72: Josip Sikora, c. št. 5732; Karol Oczkowski, c. št. 5749; Karol Kos, c. št. 5750; Josip Smolka, c. št. 5751; vsi v 1. odd.
 K društvu št. 73: Marija Smrdel, c. št. 5752, 3. odd.
 K društvu št. 81: Amalija Berlak, c. št. 5753; Justina Berlak, c. št. 5754; oba v otr. odd.
 K društvu št. 51: Alojzij Bavec, c. št. 5744; Anton Meden, c. št. 5745; oba v 1. odd.

Suspendirani člani:

Pri društvu št. 2: Franc Stražar, c. št. 1184.
 Pri društvu št. 3: Anton Hrvat, c. št. 4987.
 Pri društvu št. 7: Mihael Jursič, c. št. 5206.
 Pri društvu št. 11: Berta Katarinčič, c. št. 5365; Franc Mlinar, c. št. 3095; Gregor Katarinčič, c. št. 5368; Ljuba Katarinčič, c. št. 5422; Nikolaj Radinčič, c. št. 4722; Mihael Radenčič, c. št. 4720.
 Pri društvu št. 10: Josip Rangus, c. št. 4434.
 Pri društvu št. 14: Josip Bohiniček, c. št. 4263; Ana Bohiniček, c. št. 5163.
 Pri društvu št. 22: Franc Furar, c. št. 1904; Ivan Brezovar, c. št. 5147.
 Pri društvu št. 26: Martin Podobnik, c. št. 2060.
 Pri društvu št. 28: Boltek Želnaki, c. št. 5413.
 Pri društvu št. 29: Anton Mezek, c. št. 850; Anton Luštrak, c. št. 1023; Ivan Dolez, c. št. 5314.
 Pri društvu št. 33: Ivan Ocepek, c. št. 1040.
 Pri društvu št. 38: Ivan Mrzel, c. št. 2053; Milka Mrzel, c. št. 2562.
 Pri društvu št. 44: Blaž Heller, c. št. 1241.
 Pri društvu št. 49: Frančiška Celhar, c. št. 3213; Marija Daničič, c. št. 3031 in Ursula Gorišek, c. št. 3985.
 Pri društvu št. 50: Anton Kodelj, c. št. 3114; Ivan Wozel, c. št. 501.
 Pri društvu št. 51: Anton Seme, c. št. 1885.
 Pri društvu št. 56: Josip Crnković, c. št. 5044; Franc Vavpotič, c. št. 5149; Frančiška Zepuhar, c. št. 2987.
 Pri društvu št. 60: Jakob Trobš, c. št. 2979; Franc Miklič, c. št. 5117.
 Pri društvu št. 61: Josip Piskur, c. št. 2787; Martin Skala, c. št. 3359; Alojzij Smith, c. št. 3389; Mihael Šiler, c. št. 4616; Ivanka Piskur, c. št. 5609.
 Pri društvu št. 62: Katarina Pirc, c. št. 5023; Marija Korinšek, c. št. 3016; Stojan Antonija, c. št. 4829; Elizabeta Kissure, c. št. 4828; Marija Kadunc, c. št. 2796; Frančiška Uličič, c. št. 5643; Helena Žlindra, c. št. 2799; Marija Sitter, c. št. 3198.
 Pri društvu št. 77: Josip Rant, c. št. 7515.
 Pri društvu št. 78: Ivan Jeran, c. št. 3454.
 Pri društvu št. 81: Peter Petrovič, c. št. 5681.

Nazaj sprejeti člani:

Pri društvu št. 1: Josip Danek, c. št. 4642; Martin Zupančič, c. št. 1437.
 Pri društvu št. 2: Anton Virant, c. št. 3954.
 Pri društvu št. 10: Ivan Stritar, c. št. 5306.
 Pri društvu št. 22: Josip Uhan, c. št. 567.
 Pri društvu št. 27: Anton Janković, c. št. 3312; Josip Motoh, c. št. 1006.
 Pri društvu št. 28: Mato Sabol, c. št. 5383; Mihael Sprohar, c. št. 2383.
 Pri društvu št. 29: Mihael Smrtnik, c. št. 82; Alojzija Verhovec, c. št. 3389.
 Pri društvu št. 37: Josip Podpečnik, c. št. 2850; Jera Podpečnik, c. št. 3719.
 Pri društvu št. 49: Rose Gregorič, c. št. 3696; Ana Glivar, c. št. 4309; Rotija Vodnik, c. št. 3032; Antonija Marinčič, c. št. 2076.
 Pri društvu št. 55: Tomaž Derling, c. št. 2341.
 Pri društvu št. 56: Frančiška Urbas, c. št. 3289.
 Pri društvu št. 60: Franc Kralj, c. št. 2758.
 Pri društvu št. 62: Josipina Borštnar, c. št. 4830; Josipina Hribar, c. št. 4423; Ana Prmozar, c. št. 3967; Marija Hrovatin, c. št. 4712; Frančiška Okorn, c. št. 3908; Neža Zagar, c. št. 3207.

Po svetu.

Sledeči pripetljaj se je zgodil v glavnem mestu južnoameriške republike San Salvador. Ker ni skoraj vse leto deževalo, je zmanjkalo vode na vseh koncih in krajih. Suša je huda reč. Znano je, da lahko postane nevarna. Pobožni katoličani so storiili že vse, kar v takih slučajih navadno store. Molili so, dajali so za mase, prirejali so procesije. Vse je bilo zaman. Deževalo ni pa ni. Cerkvene oblasti so se posvetovale in so prišle do zaključka, da je treba — na drug način govoriti z gospodom Bogom. Izdali so sledeči ferman:

1. ne sme nihče iti k masi ali moliti;
 2. vse cerkve naj se zaprejo, rožni venci in kipi pa uničijo;
 3. vsi duhovniki, menihi in nune naj se obglavijo in vsakdo ima pravico, da groši kakor hoče.

Ne vemo, če se je Bog ustrašil te grožnje, toda tretji dan je deževalo in strašnega prokletstva ni bilo treba uresničiti. Ampak v tistih krajih je rada suša. Kaj, če si verniki za prihodnjič zapomnijo, kaj je pomagalo, pa začno takoj namesto procesij požigati cerkve?

Kakor po drugih vojskujočih se deželah, prihajajo tudi na Nemškem boljinbolj v skrb, kako bi nadomestili strašne človeške izgube v sedanji vojni. "Strassburger Post" piše o tem vprašanju:

"Kadar se konča vojna, bomo morali storiti vse, kar je v naših močeh, da se število rojstev poveča. Težko nam je upati, da bi prekosili Ruse, katerih je danes že 180.000.000, medtem ko je nas le 67.000.000, toda vendar lahko storimo toliko, da se bo naše ljudstvo v večji meri množilo. Prva stvar, ki jo je treba storiti, je napraviti nekoliko izprememb v odnosih med različni uradniki in delodajalci. Samci in oni, ki nimajo otrok, se bodo morali drugače obdavčiti kot oni, ki imajo velike družine. Postopanje z neporočenimi osebami bo moralo postati nekoliko drugačno, kakor postopanje s poročenimi. Dohodki velikih družin se bodo morali na kakšen način povečati in davki znižati. Samo na ta način bo mogoče vedno preskrbeti dovolj naraščanja."

Da bi ta recept veliko koristil, se nam ne zdi preveč verjetno. Nekoliko znajo ljudje pa računati, in da bi si natovorili breme mnogoglavne družine, le zato, da si prihranijo par mark davka, se bo doseglo najbrže le v maloštevilnih slučajih. Zdi se, da v merodajnih krogih res ne zaupajo dovolj takim ukrepom, in "Berliner Tageblatt" piše:

"Pruski zunanji minister študira, kaj naj bi se ukrenilo, da bi se v Nemčiji množilo število rojstev. Najprej bo potreba ukreniti higienske korake, s katerimi se bodo ščitile matere in novorojenčki; treba bo imeti več izkušenih strelčev, ki bodo zmogli zdraviti razne otroške bolezni; protežirati bo treba večje družine, napraviti bo treba udobnejša stanovanja itd."

Tudi to pa diši bolj po pobožnih željah, kakor po zanesljivem uspehu. Seveda so vladne skrbni razumljive. Lahko je zanimati delavce, ampak potrebni so vendar. Kaj naj počne kapitalizem brez njih? Kako naj spravi proletarce v tak položaj, da morajo delati ob pogojih, ki mu jih sam predpisuje, če ne stoji izven tovarna cela rezervna armada industrijskega proletariata? Poleg tega so pa še skrbni za nove vojne. Vsi govorijo sedaj o trajnem miru. Nemčija je kar pripravljena, da se postavi na čelo "svetovne mirovne lige". In vendar se nihče ne zanaša na trajnost bodočega mira in vsi mislijo nje, kako bi iz sedaj še nerojenih organiziranih, nove ogromne armade za novo veliko klanje. Kdor ni bil sedaj sam ubit naj skrbi za sinove, da bodo mogli pozneje biti ubiti. Ampak če ne bodo proletarci kratkovidni, se lahko visoke vlade urežejo.

Na Dunaju so slišali, da se heče Wilson lotiti mirovnega vprašanja. To jemljejo z zadovoljstvom na znanje. Zakaj niso bili leta 1914: tako miroljubni?

"Telegraaf" iz Amsterdama poroča, da so nemške oblasti ukazale lastnikom leta 1914: razdejanih hiš v Dinantu, da jih morajo v čim krajšem času zopet sezidati, če pa tega ne storijo, morajo na dotičnem prostoru napraviti vrt. Mestu je ukazano, da zgradi na novo porušeni mestni

Pri društvu št. 68: Alojzij Kurent, c. št. 3447; Franc Fik, c. št. 1133; Mile Obradović, c. št. 3963.

Črtani člani:

Pri društvu št. 1: Alojzij Bavedek, c. št. 4729 in Marija Bavedek, c. št. 5319; oba otr. odd.
 Pri društvu št. 2: Franc Granda, c. št. 140; Ana Granda, c. št. 2051.
 Pri društvu št. 3: Ivan Verbič, c. št. 4750; Martin Grmek, c. št. 4450.
 Pri društvu št. 7: Martin Tratnik, c. št. 4138.
 Pri društvu št. 19: Marija Mezor, c. št. 2955.
 Pri društvu št. 28: Tomo Sredel, c. št. 5285.
 Pri društvu št. 29: Ivan Koklič, c. št. 835.
 Pri društvu št. 37: Anton Vavpotič, c. št. 4132.
 Pri društvu št. 38: Anton Orakovsky, c. št. 3001.
 Pri društvu št. 41: Franc Juh, c. št. 2199; Alojzij Lepoglavšek, c. št. 3528.
 Pri društvu št. 42: Alojzij Banjč, c. št. 5400.
 Pri društvu št. 60: Ivan Skvorčec, c. št. 2764; Matevž Meser, c. št. 2765.
 Pri društvu št. 69: Rudolf Jokan, c. št. 5478.
 Pri društvu št. 70: Ilja Zubović, c. št. 5617.
 Pri društvu št. 75: Franc Peterneš, c. št. 4264.
 Pri društvu št. 76: Martin Marneš, c. št. 4333.
 Pri društvu št. 78: Josip Opara, c. št. 4963.

Odstopili člani:

Pri društvu št. 35: Marija Gornj, c. št. 4122.

Izobčeni člani:

Pri društvu št. 64: Franc Hrga, c. št. 4761.

Prestopili člani:

Pri društvu št. 1: Jurij Klančar, c. št. 4957 k dr. št. 37.
 Pri društvu št. 4: Jakob Korošec, c. št. 3465 in Franc Korošec, c. št. 5016 oba k dr. št. 36; Franc Furlan, c. št. 2299 k dr. št. 54.
 Pri društvu št. 5: Anton Omerzu, c. št. 133 k dr. št. 80.
 Pri društvu št. 11: Anton Jakopin, c. št. 918 in Franc Hrsič, c. št. 4927 oba k dr. št. 4; Josip Jakopin, c. št. 5387 k dr. št. 51.
 Pri društvu št. 14: Josip Krasovec, c. št. 1893 k dr. št. 75.
 Pri društvu št. 27: Ivan Krnc, c. št. 4323 k dr. št. 15.
 Pri društvu št. 44: Franc Rebol, c. št. 403; Franc Rebol, c. št. 1547 in Pavel Pavlovich, c. št. 3919 k dr. št. 15; Franc Breznik, c. št. 1557 k dr. št. 8.
 Pri društvu št. 47: Anton Urbančič, c. št. 4561; Marija Urbančič, c. št. 4723 in Anton Urbančič, c. št. 5329 k dr. št. 81.
 Pri društvu št. 59: Franc Tuser, c. št. 3165 k dr. št. 55; Štefan Bajc, c. št. 5203 k dr. št. 51.
 Pri društvu št. 60: Matevž Useničnik, c. št. 3026 k dr. št. 41.
 Pri društvu št. 70: Gasper Jerman, c. št. 2572 k dr. št. 23.
 Pri društvu št. 76: Ivan Kmetič, c. št. 2023; Franc Senčur, c. št. 4904 in Jakob Senčur, c. št. 5429 k dr. št. 26.
 Pri društvu št. 77: Franc Ravnikar, c. št. 735 in Andrej Kokalj, c. št. 1589 k dr. št. 25.

BLAŽ NOVAK, gl. tajnik S. D. P. Z.

JACK LONDON UMRL.

V sredo ponoči je na svoji farmi Glen Ellen v Californiji umrl Jack London. Težko bo v Ameriki človek, ki ima količjak izobrazbe, da ne bi vedel, kdo je bil Jack London. In ves kulturni svet te dežele ima resničen vzrok za žalovanje.

Današnja Amerika ima mnogo pisateljev, toda malo takih, da bi imela njihova dela več kakor enodnevno vrednost in da bi se dvigala nad srednjo višino. Jack London pa je bil med njimi velikani, in kar je pisal, ima svetovno vrednost. Njegova sila je bila v povesti. Bil je realističen novelist in velik psiholog. Ali bil je tudi popolna osebnost. Njegov način pisanja ni nikakršno posnemanje, ampak v vsakem stavku se čuti njegovo pero. Povsod živi njegovo čuvstvo in njegova misel, sam si ustvarja slog za svoje potrebe in za to, kar hoče povedati, nahaja izraze, katerih ne more nihče oponašati.

Jack London je zajemal svoje snovi iz življenja, in to je poznal kakor malo kdo. Kajti študiral ga je tam, kjer so njegovi viri. Ko je dovršil srednjo šolo, je vzel pot pod noge in je pretrepal vso Ameriko kakor navaden "Hobo". Vse, kar zadene na takem potovanju brezposelnega delavca, je doživel tudi on. Kakor pripoveduje sam, je bil v mladeniških letih individualističen romantik, gradeč vse na sili osebnosti. Njegovo trepanje in tedanje izkušnje pri delu in v brezposelnosti, v družbi stremelcih in propadajočih, v stradanju in v ječi, so napravile iz njega realista in socialist.

Pozneje je mnogo potoval ne le po Ameriki, ampak tudi po tujih krajih. Bil je na Alaski in na Ruskem, prevozil je Tihi ocean, kot vojni poročevalec se je udeležil ameriško-španske vojne. S svojimi vedno odprtimi očmi si je nabral ogromen material in kot pravi umetnik je znal literarno obdelati snovi, ki se upirajo vsakemu diletantskemu peresu.

Kakor je bil temeljit, je bil tudi izredno plodovit in je spisal okrog štirideset knjig, izmed katerih bodo nekatere neumrjoe. V knjigi "The Iron Heel" je opisal boje med proletariatom in plutokracijo, poraze še ne dovolj izjurnež delavstva in železno pest brezobzirnega zmagovalnega kapitalizma. Svojo vero v končno zmago socializma je pa dokumentiral s tem, da je spisal knjigo, kakor da je po najdenih spisih iz preteklosti sestavljena v dobi nove, socialistične družbe. Kljub tej politični snovi pa to ni navaden agitatorski spis, ampak čisto delo pravega umetnika.

Življene žrtev sedanje družbe slika v knjigi "The People of the Abyss". Med najbolj znana njegova dela spada "The Sea Wolf", ki se je svojčas kazalo tudi v živih fotografijah. Ta knjiga se brez skrbi lahko postavlja v eno vrsto z najznamenitejšimi psihološkimi romani svetovne literature.

Jack London je bil komaj 41 let star. Smrt ga je zalotila naglo. Zjutraj ga je sluga našel brez zavesti. Trije zdravniki so se čez dan trudili, uporabljajoči vso svojo znanost, ali bilo je zaman. Noč ga je obšla za vedno. Umrl je, ne da bi se bil mogel posloviti od svojcev; zavest se mu ni več vrnila.

Ameriška literatura je izgubila enega svojih najboljših zastopnikov, od katerega je po pravici pričakovala še krasnejših plodov. Ameriško delavstvo je izgubilo enega svojih najzvestejših in najboljših zagovornikov.

Telo so po njegovi želji sežgali. Duh Jack Londona je neumrjoč, dokler bo imelo človeštvo kaj zmisla za resnico in lepoto.

Prebivalstvo Zedinjenih držav.

Po cenitvi urada za ljudsko štetje bo znašalo število prebivalstva v Zedinjenih državah ob novem letu 102.826.300, s čimer prekomorsko posest pa 113.309.285 oseb. Do nekoliko drugačnega rezultata prihaja zvezni zakladni urad na podlagi svojih metod; on čeni s 1. novembrom število prebivalstva v domačih državah na 103.002.000 oseb.

V dobi tlačenstva je bil vsak baron "prepričan", da je brez tlake svet nemogoč. Sedaj so vsi kapitalisti "prepričani", da se ne more brez njihovega sistema suka ti zemlja okrog solca.

zvonik: Nemci so v ta namen dovolili 3000 dol. — Seveda ne iz svojega žepa, ampak iz belgijskega proračuna. — Lahko je ukazovati. . .

Vojna je zadala nemškim visokim šolam hud udarec. V teku preteklega šolskega leta je bilo za polovico manj dijakov na enaindvajsetih nemških univerzah, kot jih je bilo navadno prejšnja leta. V vseh teh šolah je bilo komaj okoli 30 tisoč dijakov; ženski je blizu 200.

— Drugače niti ne more biti. Vojna ni čas za kulturno izobrazbo.

Tržaška "Edinost" poroča: Razkol v Slovenski ljudski Stranki je nastal pred enim letom, in sicer med deželnim glavarjem Sušteršičem kot predsednikom stranke in med vodjem radikalnega krila dr. Krekom. Posledica tega spora je bila, da so bili dr. Krek, prof. Jare in Gostinčar iz stranke izključeni. Mnogokrat se je skušalo, da se ta spor poravnava, toda narobe — spor se je še bolj razvil. Raditega so pa tudi posledice večje kot so mislili pristaše dr. Sušteršiča. Predsedniku se je očitilo, da ni reševal diference v stranki tako kot dolo — ajo pravila organizacije, pač pa po svojem "prepričanju" ex cathedra. Posledice tega razkola se čutijo po vsej deželi.

Škoda, da ni sedaj mogoče kaj natančnejšega izvedeti o takih dogodkih.

V Rimu je bil pred kratkim koncert, na katerem je orkester pod vodstvom znanega Toscaninija igral tudi žalobno koračnico iz Wagnerjeve opere "Goetterdaemmerung". To je povzročilo med občinstvom silno razburjenost. Čuli s use kliči: "To je za žrtve v Padovi!" i. t. d. Kraval je bil tako velik, da se je moral koncert pred koncem prekiniti.

To je ena tistih žalostnih epizod, ki jih povzroča sedanja vojna brez števila. Človek bi vprašal, če ni "Goetterdaemmerung" več krasno delo umetnosti, odkar sta Italija in Nemčija v vojni. Ali se je kompozicija od tega časa izpremenila?

Toda čemu taka vprašanja? Vojna razširja blaznost šovinističnega sovraštva, in ta blaznost je slepa. Povsod je tako. V Nemčiji tudi ni bilo nič boljše. Tam so šovinisti že ob začetku vojne zahtevali, da naj se nobena angleška, francoska ali ruska knjiga več ne prevede v nemščino, da naj ostanejo nemška gledališča za vse čase zaprta dramam in operam "sovražnikov" i. t. d. In sedaj vračajo Italijani z enako veljavo.

Človek bi razumel, če bi igrali v Rimu "Wacht am Rhein" ali pa v Berlinu "Bože carja hrani". Ampak sovraštvo vpihuje čisto umetniškega dela, ki nima z nacionalizmom prav nič opraviti, to je baš toliko razumljivo, kolikor je razumljiva blaznost.

Dobre kupčije bodo po vojni delali izdelovalci pudra, če bodo hoteli narodi zakriti rdečico, ki jih bo obhvala, kadar se bodo spominjali na vse aramote-tekem tega boja. n

Ogrski minister za notranje zadeve je ustavil slovaški list "Svetlo" (Luce), ki izhaja v Mošoveh na Slovaškem. "Svetlo" je popolnoma krščanski list. Minister je izjavil, da "izhajanje lista ogroža državno blagostanje". — Na Ogrskem prihajajo torej tudi že klerikalni listi na vrsto. Znamenja časa!

Zagrebska "Hrvatska" je pisala 31. avgusta: Iz Mitrovic nam javlja prijatelj, da so 27. t. m. zadržani aretirali nadzodarja petrovaradinske občine, Paja Stanojevič. Pravi se, da raditega, ker so našli pri njem neke veleizdajalske listine in ker je otroke pošiljal v belgijske šole.

Bridgeport, O.

Članom "Dobri Bratje" št. 38 v Bridgeport, O. se da je na znanje, da se vrši redna seja dne 3. decembra 1916 in se pozivajo vsi člani, da set seje udeležijo, ker je več važnih reči na dnevnem redu in se ima voliti odbor za leto 1917. Na zadnji seji je bilo sklenjeno, da plača, kdor se ne udeležijo seje brez tehtnega vzroka, 25 centov v društveno blagajno. Torej na svidenje dne 3. decembra.

Frank Andraja, tajnik.

Peru, Ill.

Slovensko podporno društvo "Od boja do zmage!" št. 2, S. D. P. Z. v LaSalle, Ill. ima 3. decembra 1916. redno mesečno in ob enem zadnjo letno sejo. Vabljeni ste vsi člani iz LaSalle, Peru in okolice, da se množično udeležite te seje, ker imamo voliti nov odbor. Dolgove malo poravnati! Sploh veliko važnega razpravljati. Seja se vrši v prostoru Frank Gregoricha, kjer se ponavadi shajamo.

Bratski pozdrav do svidenja.
 Ferdo Arzenšek, taj.

2509 Church St. Peru, Ill.

Izganjanje hudiča.

V Honolulu je, kakor poroča "Daily Express", neki pobožni mazač na jako čuden, ali enostaven način izganjal hudiča. Pograbil je debelo sv. pismo ter bil bolnika po glavi, da mu je omagala noka. Isto je po njegovem naročilu nadaljevala bolnikova žena. Ker pa bolnik slučajno ni imel železnega oklopa na glavi, ga je zapustil hudič, bolnik je — umrl. Ta je šel v grob, "zdravnik" pa po riet v luknjo.

PRIVATNA LAST.

Zelo značilno dejstvo v nasprotovanju in pobijanju socializma je, da dolže nasprotniki socializma in socialisti vseh onih grehov, ki jih nihče drug ne dela kot sedanji kapitalistični sistem. Resnica pa je, da hoče ravno socializem ta zla odpraviti.

Tako, na primer nas socialisti dolže, da hočemo deliti lastnino, a resnica je, da smo mi proti krivični delitvi, ki je sedaj v veljavi, ko kapitalisti vladajo in ko dobi delavce samo eno petino tega, kar zasluži.

Dalje nas dolže, da skušamo odpraviti samostojnost in da hočemo vse ljudstvo potisniti v meje popolne odvisnosti. Toda resnica je, da je sedanji kapitalistični sistem uničil samostojnost do vzemirjive stopnje in potisnil ogromno večino ljudstva v meje skrajne odvisnosti, čisto slabše od sužnosti. Mi pa hočemo streti o- kove sedanje odvisnosti ter dati vsakomur priliko, da razvije svoje zmoglosti. Danes so milijoni in milijoni delavcev odvisni od svojih delodajalcev, ki imajo pravico odreči delavcu pravico do dela v njih delavnicah. Ker pa brez dela reže ni mogoče živeti, je jasno, da je delavčev življenje docela odvisno od delodajalcev.

Dolže nas tudi, da hočemo socialisti razdreti družinski dom, ki pa je danes že do skrajnosti razdrt po sedanjih življenjskih razmerah. Socialisti pa delajo na to, da bo prišel družinski dom do svoje veljave in popolnosti. Oče, po tuji krivdi pohabljen in nezmožen za delo a brez odškodnine, mati prisiljena delati dan in noč, da preživi sebe in moža, nezni, mladoletni in sestradani otroci so prisiljeni pustiti šolo in iti v tovarno; hčere po zloglasnih hišah... Ali more biti dom še bolj razdrt, kakor je danes?

Tudi nas dolže, da vzbujamo in pospešujemo razredno sovraštvo; res pa je, da je sedanji krivični družinski sistem edini vzrok nasprotja med bogatimi in reveži. Ker pa je naš namen odpraviti razrede v človeški družbi, je očevidno, da bo s tem odpravljeno tudi to razredno sovraštvo.

Poleg vsega tega nas tudi dolže, da hočemo ustvariti sistem nedelavnosti. Istina pa je, da je ravno sedanji sistem tisti, ki zagovarja nedelavnost bogatim, za katere mora delati na tisoče delavcev. Istotako povzroča sedanji sistem, da so milijoni delaželjnih delavcev brez dela, dočim njih tovariši delajo mesto 6 ali 7 ur na dan po 10—16 ur. Socialisti pa hočejo tako urediti, da bo vsakdo delal, ker bo skrajšan delovni čas. I. t. d.

Vsak se tako omejen in nevreden nasprotnik socializma ve pove dati, da hočemo socialisti odpraviti privatno lastnino. Resnici na ljubo pa naj bo povedano, da je sedanji sistem že zdavnaj odpravil vso privatno lastnino za nebrojne proletarske mase.

Kapitalizem jemlje mezdnemu delavcu ves njegov zaslužek. Vse to je delavcu nemogoče kupiti svoj lastni dom ali sploh kaj drugega kakor vsakdanje življenjske potrebščine. Njegovo pohištvo je najcenejše; ravno tako njegova in njegove družine obleka. Njegova hrana je do skrajnosti skromna. On si pač ne more nabaviti stvari, ki bi mu omogočevale povspeti se nekoliko više iz skrajne revščine.

Vse premoženje poprečnega delavca ni vredno več kot 100—200 dolarjev. Ali more kdo temu oporekati? Kapitalizem preprečuje delavcu priti do premoženja. V velikih in malih mestih Združenih držav je danes nad deset milijonov domov — hiš.

V več kot šest milijonov teh hiš stanujejo najemniki. Od ostalih jih je nad en milijon, na katerih so razna zastavna pisma (mortgages).

Samo ena četrтина teh številnih domov ni obremenjena. Samo v eni tretjini stanujejo lastniki sami.

Število najemnikov tujih hiš ne prestopa in hitro narašča. Tudi število z zastavnimi pismi obremenjenih hiš narašča.

Skoro se mi ne zdi še posebej povdarjati, da je ogromna večina najemnikov tujih hiš delavskega stanu.

Tudi farmarji izgubljajo lastninsko pravico. Več kot ena tretjina jih ima farne samo v najemu.

Kapitalizem zabranjuje veliki večini pridnih in delavnih ljudi priti do posestva, a dovoljuje nedelavnim manjšini, da poseduje sto in stokrat več kot potrebuje.

Socializem bo nudil vsakomur priliko, da bo prišel do privatne lastnine v zadostni obliki.

Nikakor pa ne bo dovoljeval privatne lastnine, katere bi se mogla rabiti za izkoriščevanje drugih ljudi.

To je resnica in ni drugega! Pešice ljudi, ki neprestano kričijo, da hoče socializem odpraviti privatno lastnino, se pač boji za svoje krivično pridobljeno premoženje, se boji za svoje goljufije. Ta strah prihaja od tod, ker ti ljudje lastujejo take stvari kot privatno lastnino, katerih se morajo delavske mase posluževati, ako hočejo živeti. To zasebno lastovanje daje lastnikom moč, da silijo delavce delati za skromno drobtinico one velike vrednosti, katero ustvarja delavec s svojim delom. Zaradi tega ni prav nič čudnega, ako ti izkoriščevalci nasprotujejo odstranitvi privatne lastnine te vrste.

Velika zasluga socializma je, da se je zavzel za odpravo privatnega lastovanja javnih naprav, katere danes služijo bogatim posameznikom v to, da postajajo bogatejši, a da delajo revne delavce še revnejše. Dejstva kažejo, da je ravno ta proces izvor vsega gorja, katerega je danes toliko na svetu. Z odpravo tega privatnega lastovanja bo odpravljeno tudi gorje.

Socializem zahteva, da postane vsa sedanja delavca izkoriščujoča lastnina skupno premoženje, last vseh ljudi, katerega naj se vsi poslužujejo v svojo korist. Ko se to uresniči, ne bodo malostevni posamezniki imeli nič več moči ropati številno večino, ampak bodo morali in žene, ki izvršujejo vse koristno in potrebno delo, bodisi duševno ali telesno, dobiti polno vrednost svojega dela.

Vsaka stvar, katero rabijo kak posameznik ali družina za osebno porabo, ali stvari, ki se rabijo v življenjske svrhe, ne da bi bili pri tem druge ljudje izkoriščani, naj bodo last posameznikov. Socializem bo znatno pospeševal lastnino te vrste med ljudskimi masami s tem, da jim bo dajal polno vrednost njih dela ter tako omogočeval vsakomur sredstva za nabavo take lastnine.

Nikakor pa ne mislim, da bo socializem prepovedoval komu imeti in obratovati kako industrijsko podjetje, ako bo hotel. Toda socializem bo lastoval in obratoval vse industrijsko sam. Plačeval bo delavcem, kolikor bo kdo zaslužil. Izdelke bo prodajal brez dobička. In ako bo kdo imel in obratoval industrijsko podjetje, bo moral delavce plačati po vrednosti njih dela ter svoj izdelek prodajati brez profita, ako bo hotel konkurirati s socialističnim podjetjem. Na ta način bo vsak profit izključen, česar naračuna posledica je, da ne bo nihče hotel zdrževati lastnega industrijskega podjetja. Ako bi bila pa privatna industrija take vrste, da bi jo en sam človek lahko obratoval, bo lahko to tudi delal, ker ne bo mogel nikogar izkoriščati razven samega sebe.

Razni kapitalisti povprašujejo: "Ali sploh ne bo nobene prilike, da bi mi svoj denar naložili na kak način, da bi vlekl kak dohodek, ne da bi delali?" Ne, nobene! Vsačdo bo moral prenehati z izkoriščevanjem in tatvino.

Socializem bo omogočil vsem ljudjem privatno lastovanje udobnih in zdravih domov, ako bodo hoteli. Omogočil bo tudi vsakemu, da bo imel svoje okusno in lepo pohištvo v svojem stanovanju. Dalje bo socializem vsakemu omogočeval, kar je največ vredno, vse potrebno, kar rabi za svojo izobrazbo, za ugodno in zdravo življenje.

Z drugimi besedami se pravi, da bo socializem vse gospodarstvo tako uredil, da bo vsak človek imel toliko premoženja, kolikor ga bo rabil za svoje lastno življenje.

Socializem bo odpravil razkožje in bedo.

Beda in razkožje sta dva zla. Socializem nudi zaželjeno srednjo podlago, po kateri hrepeni naša družba in na katero bo zidana bodoča socialistična družba, v kateri ne bo nihče živel v bedi, nihče v razkožju, a kljub temu bodo vsi dovolj imeli vsega, kar rabi za svoj duševni in telesni razvoj!

Stranka

KLUBOM NA VPOŠTEV.

Na zadnjem kongresu J. S. Z. so razni delegati naznanili prizive proti nekaterim sklepom, katerih pa tajnik za pravila slučajno ni zabeležil. Vse to tudi niso prišli na glasovnice. Da se zado- sti pravici onih, ki so vložili prizive, objavljamo tukaj zaključke, proti katerim so bili vloženi, tako da dobe člani priliko glasovati tudi o prizivih. Glasovanje naj se o- pravi na prvi seji, rezultat naj se pa naznani glavnemu tajniku do 15. decembra.

Sklenjena je bila v pravih točkah 23. Izvrševalni odbor.

"Zvezni izvrševalni odbor je sestavljen iz glavnega tajnika in 9 članov, ki se volijo tako, da je 6 Hrvatov in Srbov, 3 pa Sloven- ci."

Priziv manjšine se glasi: "V glavni odbor se voli 9 članov ne glede na narodnost."

Sprejeta točka 50: "Vsaka organizacija ima pravo, da predlaga glavnemu odboru iniciative za odobrenje."

Priziv manjšine se glasi: "Iniciative se lahko pošiljajo naravnost uredništvom zveznih glasil za objavo."

Člani naj glasujejo za ali proti skupno, ne posamično, in rezultat za in proti naj pošlje tajnik kluba tajništvu Zveze, kakor gori nazna- čeno, najkasneje do 15. decembra. Tajništvo J. S. Z.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Ravnokar je izšla strankina platforma (načelna izjava) in program za l. 1916. Ta izjava bo veljavna sedaj nadaljna štiri leta in bo vodilo naše agitacije in propa- gande. Treba je torej, da jo pozna in razume vsak aktiven član J. S. Z.

Ker je količina omejena — ti- skalo se je je samo 2000 — naj klubi sežejo takoj po njej, da ne bo prepozno.

Cene so sledeče: 50 iztisov 40c, 100 iztisov 75c, 200 iztisov \$1.50. Poštnina prosta.

Naroča se pri tajništvu J. S. Z., 803 W. Madison St., Chicago.

Tajništvo J. S. Z.

Chicago, Ill. ...

Jugoslovanski socialistični klub št. 1. priredi dne 30. novembra (Thanksgiving Day) ob 2 po- poldne

VESELICO

z raznovrstnim šaljivim sporedom

NARODNI DVORANI

na Racine Ave in 18. ulici.

Med drugim se odigrata dve e- nodejanki

KDO JE BLAZEN?

Šalav 1 dejanju. Spisal E. Kristan.

Osebe:

Peter Mravec, vpokojen

pomorski kapetan Mar. Judnich

Eva, njegova žena Mary Udovih

Milka njuna hči Josephine Vesel

Dr. Ivan Bohor, zdravnik

Frank Udovih

Vladimir Ravnik, kemičar

Joseph Zavrtnik, ml.

Anica, hči Minka Aleš

Neznane Charles Vesel

Strežaji

Pred tem:

USPEH.

Komedija v 1 dejanju. Spisal

E. Kristan.

Osebe:

Andrej Majar, gostilničar

Frank Udovih

Marija, njegova žena,

Minka Aleš

Erna, njiju hči

Ann Svetlin

Mieka, Majarjeva nečakinja

Josephine Vesel

Mirko Lapin

Chas. Vesel

Jože Sladarič, trgovec

Frank Mravlja

Neža, njegova žena

Helen Heidenreich

Fani, njiju hči

Mary Udovih

Branislav Lepoglas, privatnik

John Gradšar

Gabriel Vrtalnik, gimnazijski

profesor

Joseph Zavrtnik, ml.

Peter Pavel Nebogled, pesnik

Louis Trugar

Režiser Paul Vesel, ml.

Eric, natak Frank Jereb

Gledališki in gostilniški gosti.

Pri obih igrah sodelujejo razni članovi kluba diletant iz prijazno- sti.

Po dovršenem sporedu, ki je to- pot pretežno namenjen šali, sle- di ples in prosta zabava.

Rojaki so vabljeni, da se udele-

že te veselice v čim večjem števi- lu. Vstopnice po 25c se lahko dobe pri zaupnikih. Poskrbljeno bo v vsakem oziru in prijatna zabava je zagotovljena kakor na vsih klu- bovih veseliah.

Odbor.

Waukegan, Ill.

Tem potom poziram vse člane soc. kluba, da se vsi brez izjeme udeležijo prihodnje klubove seje dne 3. dec. ob 4 popoldan v navad- nih prostorih. Sodruzi, to je zad- nja seja v tem letu, razen tega i- mamno še drugih stvari obilo iz- vršiti.

P. Peklaj, tajnik.

Cleveland, O.

Člani slov. in hrvatskega sociali- stičnega kluba prirede v soboto, dne 2. decembra ob 7 zvečer skup- no zabavo za člane in somišljeni- ke. Zabava se vrši v klubovih pro- storih na 5607 St. Clair Ave. Na programu je godba, petje, dekla- macije in par govorov. Tudi za potrebe želodea bo dobro preskrb- ljeno.

Sodruzi in somišljeniki! Pripe- sljite s seboj svoje družine, fantje svoja dekleta, dekleta svoje fan- te. Kaj bi iskali zabave drugod, ko si jo lahko sami priredimo.

M. Petrovich, tajnik.

LISTU V PODPORO.

Veseli "pečljari" v Herminie, Pa. \$3.00. — Ant. Golobich, Yu- kon, Pa. 50. — Anton Terbovec, Chicago, Ill., izgubljena stava 50 centov.

Skupaj \$4.00

Zadnji izkaz 466.16

Vsega \$470.16

Državni tajnik Lansing je izja- vil, da ne bo vladni nič ugovarjala, ako sklene prihodnji kongres pre- poved živčnega izvoza. All right. Le če ne pride tak zakon prepo- zno.

V mnogih krajih se vedno pre- števajo glasove in nekateri rezul- tati še niso definitivno znani. Ni čudo, da prihaja tudi vedno več volilnih sleparij na dan.

Konservna živila — v skatli- cah — ki so se lani prodajala po 10 centov, so letos po 15 cent. Su- he češnje so poskočile od 10 cen- tov funt na 15 centov. Suhe marelice so bile po 3 funte za 25c, sedaj je funt po 12 do 15 centov. — Toda pozabili smo, kaj je treba ljudem suhih češnje! Počakajmo na recept dr. Robert- sona, ki nam pove, kako se pre- hranimo za 40 centov na dan.

Vsak podjetnik verjame, da je organizacija dela v njegovem pod- jetju mogoča. Zakaj bi bilo ne- mogoče v družbi, kar je mogoče v posamezni tovarni?

Če bi kdo iznašel metodo, da bi se iz kamena lahko izdelova- la hrana, bi se privatni kapita- zem polastil metode in hrane.

Iz Greensburga, Pa., poročajo, da je bilo v jami Berwind White Coal Co., v Herminie, Pa., vsled se- sutja kamena ubitih esem pre- mogarjev. V Herminie dela mno- go Slovencev. Njmanjo se poro- čila o imenih ponesrečenih in ta- ko ne vemo, če ni tudi kakšen ro- jak med žrtvami. Da ne vidim družbe nobena krivda, pa že ve- dro, kajti podjetja so v takih slu- čajih vedno nedolžna. Najbrž so bili po stari navadi delavci sa- mi krivi; saj je zelo zabavno izu- biti življenje v jami.

Zvezna trgovinska komisija je dognala, da so proizvajalci stili pred vojno. Kljub temu so cene poskočile za več kakor 200 od- stotkov. Preiskovalna komisija pravi, da je to posledica spekul- acije.

Vlada ve zdaj, da je tako. Kaj- znala vzroke in nam povedala, za- bo storila?

Ni! Saj je dovolj, da je spo- kaj nas odira.

Socialistična družba ne bo "ve- lika kasarna"; ampak kapitali- stična družba je velika ječa.

Tueat skatlije naložene koruze je veljal letos pri grostih, do- dan v Chicago, 67.5c. Prekupci- ga prodavajo gročjem po 1.35 dol.; gročerji prodajajo skatlije za 15c., tueat torej za 1.80 dol. — Za koliko ljudi in profitov mora delavec delati!

Ustavite vaš KAŠELJ

predi se dobro poprime vašega ustroja. Zmanjšajte napade ter utešite razdra- ženje z rabo

SEVERA'S Balsam for Lungs

(Severova Balzama za Pljuča). Kmalu bote priznali vrednost tega zdravila pri zdravljenju kašlja, prehlada, hripavosti, krčevite dave, vnetja sapnika, in bolnega grla.

Cena 25 in 50 centov.

Ako dvomite naše besede, študite sledečo pismo, katero smo prejeli kratkim prepi- sli in katero potrjuje kar ni trdim: "Hočem vam naznaniti, da je Severov Balsam za Pljuča zelo uspešno učinkoval. Takoj po prvem popitju so se moji otroci hitro počutili. Pomagala jim je odpraviti kašelj in preprečila je tudi na- daljnje napade. Rabili smo ga tudi v slučaju otroškega kašlja pred dvema leti ter je tudi pomagal."

J. Kowalski, Cateague, N. Y.

Kadar potrebujete zdravila, vprašajte za Severova v lekarni. Glejte da dobi- te tista po katerih povprašujete. Zavržite lažnostivito. Ako jih ne morete dobiti v lekarni, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji knjižnici zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz čičaskih klavnih	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Ethin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kde uničuje proizvajanje v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija	.15
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svedobna znanost	.25
O konsumnih družbah	.10
Združna prodajalna ali konsum	.05
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.)	.10
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10
Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.	

PROLETAREC,

4008 W. 31st St.

CHICAGO, ILLINOIS.

Božične darove v denarju.

Je treba čim prejje odposlati, ako želimo, da naši dragi v stari domovini praznujejo 25. decembra, največji praznik. Treba je vedeti, da parobro- di ne odhajajo tako pogostoma kot so pred vojno in vsled tega vzame veliko več časa, predno pošta pride v stari kraj.

POSILJITE DENAR V STARO DOMOVINO TAKOJ!

Ako želite, da bo poslani denar sigurno in hitro izročeni v roke na- slovljenca v domovini, potem se poslužite

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

katera je pod državnim nadzorstvom.

Kapital, prebitok in uloge \$6,500,000.00.

V New Yorku bo socialistična stranka zahtevala, da se glasovi v 20. kongresnem okraju uradno preštejejo; proti raznim volilnim uradnikom pa hoče vložiti tožbe. Sodrug Hillquitt, ki je tam kan- didiral in raznistrankini zaupniki pravijo, da imajo dokaze, da so se socialistični glasovi kradli.

V Farnhamu, Quebec, so dognali, da je pri požaru ondote bolnišnice zgorelo 19 oseb, ker so bile požarne lestve v skrajno slabem stanju. Torej res — kakor v Ameriki.

Tržaška "Edinost" z dne 16. sept. piše: Od jutri 17. sept. naprej se bo v Trstu zopet dobivalo meso, in sicer ena osminka kilograma na osebo.

V Gradcu so oblasti povišale ceno mesa od 8 na 12 kron za kilogram. To velja za prekajeno meso. — Torej meso za milijonarje!

"Hrvatska Rijec" v Zagrebu z dne 29. sept. piše: Kakor smo zvedeli, je odbor za mestno aprovizacijo sklenil na včerajšnji seji, da radi težav pri uvažanju moke, in kakor se je nare- dilo že po drugih mestih monarhije, prepove vsako nadaljno prodajanje kruha po gostilnah in kavarnah. Ta naredba stopi takoj v veljavo, in morn odslej vsak sam prinese kruh v go- stilno ali kavarno. Potniki, ki stanu- jejo v hotelih, dobe v slednjih karte za kruh, nakar lahko kupijo kruh v pe- karnah.

Slovensko časopisje poroča, da je prišla avstrijska vlada kovati nov de- nar, dva vinarja komad, ki je kovan iz železa.

Na polagi obsodbe vojnega sodišča v Trstu so obojeni sledeči na zaplem- bo premoženja, ker so prestopili k so- vrazniku: Dr. Julij Pavlin, advokat v

Trstu; Anton Šestan, bivši finančni pristav v Trstu; Adolf Hlavar in Josip Hofman, ki sta oba pripadala k črno- vojniškemu oddelku št. 18.

Zdravila, na katere nima vojna nobenega učinka.

Evropska vojna je vzrok mno- gih slabih posledic v Združenih državah. Ena teh je pomajkanje veliko zdravil, vsled česar je neoh- odno potrebna raba manj vred- nih nadomestil. So pa zdravila, ki niso vsled te vojne prav nič prizda- deta. Eto teh je Trinerjevo Ame- riško Zdravilno Grenko Vino in druga Trinerjeva zdravila. Izdelo- vatelj je bil dovolj previden, da se je pravočasno dobro založil s potrebščinami, tako da nima ta vojna na ta zdravila nobenega škodljivega učinka, posebno pa ne na Trinerjevo ameriško grenko vi- no. Njegova kakovost je danes in bo tudi v

UTRINKI.

Avstriji se vendar dobro godi. Izgubila je enega cesarja, pa ima takoj novega. Mladi mož si je izbral ime Karl I., sicer je pa takoj pokazal, da ni od muh. Včeraj je bil še niča povelj Francja Jožefa, danes že izdaja proklamacije, v katerih samozavestno govori. Jaz! Jaz sem, jaz bom... "Gledal bom, da dovršim delo rajnega cesarja. Jaz vem, da soglašajo moj narod z menoj v želji, da nadaljujemo boj... Jaz bom storil, kar je v moji moči, da ustavim strahote vojne in ustanovim zopet mir, čim to dovoli čast našega orožja, življenjski pogoji naših dežel in mojih zaveznikov in odpor naših sovražnikov."

On! Tisti hip, ko je umrl Frane Jožef, se je menda naselil sveti duh vanj. Zdaj je cesar in zdaj ima nadloveske, božanske moči. On! On ve, da želi ljudstvo nadaljevanje vojne; vprašal ga sicer ni, ali ker jo želi On, je naravno, da jo mora želeči tudi ljudstvo. On bo ustavil strahote vojne. On bo zopet ustanovil mir. On, vse On.

Ej, mladi mož, le malo potrpi, in če si sposoben, da se kaj naučiš, boš že spoznal, da tiči tudi v tvoji maršalski uniformi, pod tvojo krono le navaden človek, ki ne izpremeni nobenih naravnih zakonov. Svet se ne bo sukal, kakor boš ti ukazoval, ampak še pogostoma boš sam plesal, kakor bodo drugi živigali.

Z Dunaja poročajo, da hoče novi cesar ustavno vladati. Nekaj govore o tem, da misli vladati sklicati parlament. Sploh je sedaj mnogo govora o "demokraciji" nazorih na cesarsko mesto avanziranega princea. Kar se tiče parlamenta, domo potrpe, dokler ne vidimo dekreta, ki ga sklicuje. In če bo res sklican, bomo še malo počakali, da vidimo, kako zboruje, oziroma kako sme zborovati. Ako se snide parlament, nam to še nikakor ne bo dokaz, da ima Avstrija "demokracijo" cesarja, ampak spomnili se bomo, da je ministrski predsednik Koerber. Če bi nam pa hotel mladi gospod Karl dokazati, da je demokratičen, bi že moral storiti nekaj bolj odločilnega: Pozvati bi moral parlament, da naj izdela ustavo za narodno federativno republiko in da naj izvoli prezidenta, potem bi pa moral sam obleči civilno suknjo in si poiskati meščanski poklic, če je sposoben za katerega. To sicer še ne bi bil naš ideal, kajti tudi v taki republiki se ne bi bilo rešeno najvažnejše, socialno, vprašanje. Ali s takim korakom bi vsaj pokazal nekaj resničnega demokratičnega naziranja. Demokratičen cesar je pa nemogoča reč kakor suha voda ali zmurjen krop.

Čudne reči se sedaj čitajo v nekrologih za umrli Frane Jožefom. Na eni strani iščejo žurnalisti še neiznajdene besede, s katerimi bi radi čim pompozneje izrazili "ljubezen njegovih narodov" in "neutolajljivo žalovanje za predobrim cesarskim starčkom"; na drugi se mučijo, da bi zbudili srd in gnus čitateljev, pripovedujoči, kako spremljajo divjega krvoloča kletve narodov v grob.

Kakšno pretiravanje na obeh straneh! Smešno so povesti o neskončni ljubezni, in smešno so povesti o črnih kletvah. Tupatam bodo že kakšni dunajski filistri vlačili robce iz žepa in si brisali suhe oči, misleči, da jim je res na jok, ker jim tiči površna-sentimentalnost in krvi. Tupatam se bo našel kratkoviden zanešenjak, kateremu bo odleglo, če izusti nekoliko neumnih kletv nad krsto človeka, kateremu pripisuje vse gorje tega sveta in seveda predvsem sedanjo vojno. Ali eno in drugo nima kaj opraviti z ljubeznijo in s kletvami narodov. Ljubezen zahteva živo bitje, katero more človek na kakršenkoli način poznati. Še takrat je bilo nezmislno govoriti o ljubezni ljudstva, ko se je Frane Jožef redno vozil iz Schoenbrunn na sež Mariahilferico v "Hofburg" in nazaj, pa so se radovedneži postavljali v špalir in odkrivali in kričali "hoch". Bila je navada "podložnikov", ki se niso v duši postali "državljeni"; bilo je podedovano navduševanje, ki se je ravno tako izražalo ob pogledu na dresiranega slona ali pa ob petju "šramelnov". Od kod pa naj bi prišla ljubezen sedaj, ko je bil Frane Jožef že cela leta živa mumija, ko ni imel z ljudstvom in z njegovim življenjem nobenih stikov, in ko je bila njegova smrt dogodek, ki se je pričakoval tako rekoč od dne do dne?

In čemu naj bi ga spremljale "kletve narodov" v grob? Ker je bil cesar? — Eh, narodi v Avstriji niso bili republiškega mišljenja! Ker je bil tiran? — Kaj še! Čisto navaden cesar je bil. Sprejemal je poročila svojih ministrov, podpisaval je zakone, ki jih je sprejemal parlament, in

ta parlament je ljudstvo samo volilo. Vojne ni naredil Frane Jožef; toliko sile nikdar ni imel. In tudi preprečil je ni; tudi toliko sile ni imel.

Mi smo nasprotniki monarhičnih institucij. V njih vidimo veliko zapreko napredka. Za tem stremimo, da se odpravijo monarhije po vsem svetu, ker je to eden izmed mnogih pogojev za svobodno življenje narodov. Ali boj proti instituciji ne zahteva sovrastva do osebe, če ni ta oseba sama izvala sovrastva. Lahko bi priznali Francu Jožefu kljub njegovemu cesarskemu poklicu, da je bil velem, če bi bil res velem; pa ni bil. Tako tudi ni treba, da bi ga imenovali z vsemi hudobijami obloženega grešnika, ker je bil približno tolik grešnik, kolikor poprečen človek. Kar je avstrijske narode teplo, je bil sistem, ne oseba. Frane Jožefova oseba lega v grob; monarhični in kapitalistični sistem ostajata in bosta tepla narode dalje. Dolej, dokler ne vzamejo narodi sami svoje usode v roke.

V Bristolu je umrl Sir Geo. White, ki je vpe-ljal na Angleškem električne železnice in izdelal tam prva letala. To je smrt, ki je res izguba.

Rusija je imela zopet notranjo krizo. Ministrski predsednik Sturmer je odstopil; na njegovo mesto je imenovan Trepov. Ministrstvo za zunanje zadeve je pa prevzel Neratov, ki je bil nekoliko mesecev Sturmerjev pomočnik. Kaj pomenijo te izpremembe, je težko reči. Socialistični in demokratični listi zahtevajo, naj se skliče duma, da se ji pojasnijo vzroki. Očitno je, da ni na Ruskem vse v redu.

Nemški državni tajnik za zunanje zadeve von Jagow je odstopil. Namesto njega je imenovan dr. Zimmermann. Enostavno Zimmermann, nič grof ali knez, niti navaden von ne. To je v Nemčiji naravnost neznašljano. Povrh prihaja mož iz konzularne in ne iz poslanske službe. Kakor da se gode čudeži na Nemškem. Pa ne da bi hotel tudi Viljem postati "demokratičen kajzer"?

Kapitalizem se ni razvil v enem dnevu. Tudi od socializma se ne more to pričakovati.

Omahljivost v načelih je znamenje duševne slabosti.

V neki brošuri, ki jo pridno razširjajo po Nemčiji, je čitati sledeče:

"Večina našega ljudstva še sploh ne misli ne, kaj se lahko zgodi z nami, ako bi bili poraženi, — poraženi v takem smislu, kakor misli Anglija, — poraženi od takega sovražnika kakor je Anglija. Nevarno je smatrati govore angleških ministrov in angleških zastopnikov za prazne besede. Ne smemo misliti, da angleški državniki le lajajo, kadar pravijo, da bodo uničili naš "militarizem", da izženo kajzerja na sv. Heleno, in da poženo v zrak Kruppove naprave. V slučaju svoje zmage bo Anglija ravnila kakor je njena stara navada, namreč: "Potopi, požgi in uniči!" Za božjo voljo! ne varajmo vendar sami sebe! Ne slepimo se sami in ne mislimo, da nam Anglija priznase, ako zmaga; — v takem slučaju nas spravi na kolena ih prisili, da bomo sprejeli vse, karkoli bo zahtevala; spravila bo Nemčijo s poti ali ji pa odvzela vse svetovne trge. To je sklep vseh, od najvišjega vojnega lorda pa do navadnega pristaniškega delavca. Ne more se z gotovostjo reči, da bi taka zmaga Anglije ne mogla imeti posledice, kakršne so tukaj opisane. Ne samo, da bi bila naša država lahko izbrisana s površja, temveč je tudi mogoče, da bo naše ljudstvo zelo prizadeto."

Na tak način se vzbuja "navdušenje" za nadaljevanje vojne.

Na Ruskem je izšla knjiga z naslovom "Zakaj smo v vojni?" Pisatelj, knez Nikolaj Suhanov, za govarja v njej separaten mir z Nemčijo. Med drugim pravi: Vojna z Nemčijo ni za Rusijo nobena potreba. Anglija in Francija sta si preskrbeli potrebno zavezanje v Rusiji, ki je prevzela glavno breme in največje žrtve za interese zaveznikov. Vojna je za Anglijo in Nemčijo borba za življenje in smrt, za Rusijo pa bi bila odklonitev neposredne udeležitve tega boja brezdomno najboljši izhod. Potrebe skorajšnega miru ne utemeljujejo same difference v mnenju in naziranju zaveznikov in ekonomske težkoče, nego tudi jasen razgled na poraz.

MODA.

Že večkrat so dunajski damski krojači poskusili ustanoviti posebno modo, ne samo da bi se odtegnili občinstvo "tiranstvu" pariške mode, nego tudi iz dobičkaželjnosti. Parizu nese njegovo prvenstvo na polju ženske mode ogromno dobička. Ne samo Francija, tudi Anglija in Španija, vsa Amerika, Rusija, Italija itd., se drže pariške mode in držala se je tudi Avstrija in Nemčija. Ker se ni bati, da bi Berlin v modnem oziru igral v doglednem času kako odločilno vlogo, je čisto naravno, da bi rad Dunaj ustvaril posebno modo, ki bi gospodoval vala vsaj v Avstriji in Nemčiji in donášala Dunaju lepe dobičke. Toda, kakor posnamemo iz "Wiener Journala", se to ne posreči. V tem listu je pojasnjeno, da tudi sedanja dunajska moda ni drugača, kakor posnetek pariške mode. Ideje za modo so tudi vpeljale kod dunajska moda na Dunaju, v Parizu že zopet opuščajto kot preživelo. "Wiener Journal" pravi, da se godi že desetletja tako: krojači

kupijo v Parizu nekaj modelov in delajo po njih obleke, prikrojene po dunajskemu okusu in po obilnosti dunajskega ženstva. Dejstvo, da si je Pariz celo v času svetovne vojne ohranil absolutno prvenstvo, razlaga navedeni list s tem, da so Franciji izredno nečisto, tako, kakor samo narodi, pri katerih se je že začelo degeneriranje.

Milijoni za germaniziranje.

Ameriški časnikar, ki je tekom vojne prepotoval Poljsko, pripoveduje: Nekaj poljski profesor iz province Poznanj (Posen), ki je prestar, da bi ga mogli porabiti v vojni, mi je povedal, da je bila pruska vlada določila v teku zadnjih petnajstih let 600.000.000 marek za ponemčenje Poljakov v njihovem lastnem ozemlju. Povedal mi je tudi, da so nemški postavodajni faktorji tekom te vojne določili več milijonov v to svrhu. Dotični profesor mi je dalje pripovedoval: "Denar, katerega Nemci potrebujejo pri tem delu, izsesajo iz poljskega naroda samega, namreč z obdačevanjem; davke pa morajo plačevati. Protipoljska politika še vedno obstoja, kljub temu, da se poljski sinovi bore za Pruse. To so "garancije", da dobe Poljaki "svobodo" od kajzerja."

Postave pred sto leti.

Neki nemški list poroča: Pred sto leti so v angleškem parlamentu predložili sledečo postavo: Vse ženske, brez razločka starosti, stanu itd. vseeno ali so device ali vdove, ako skušajo po izdaji te postavne enega moških podanikov njegovega veličanstva na izdajski ali slepanski način zapeljati k ženitvi s šminkami, mazili, lepotično vodo, umetnimi zobmi, ponarejenimi lasmi, špansko volno, korzeti, podložnimi ledji itd. zakrivijo kazeno, katero je določila postava glede krivde coprnije, in tak zakon se po dokazanju krivde ženske razglasi kot ničeven in neveljaven.

Vrednost jabolk.

Eden najboljših zdravniških pisateljev pravi, da je jabolko tako navaden sad, da le spozna malo ljudi njegovo zdravilna svojstva. Najboljša reč je baš pred počitkom, pravi, pojesti zrelo in sočno jabolko. Izvrstno živilo je za možgane, ker ima več žveplene kisline v lahko prebavni obliki, nego katerikoli drugi sad. Nadalje vzpodbuja jetrno delavnost, pospešuje čisto in zdravo spanje ter razkuža usta. To ni vse; jabolko prepreča neprevrnost in boleznijo v grlu.

TRINERJEV KOLEDAR.

Trinerjev stealski koledar za leto 1917 je nekaj krasnega za pogled in duh. Na zlatem ozadju se dviga majestetično slika Kolumbije — deveterini krasotici — v kraljnih narodnih nošah, Washingtonova slika in pet drugih slik kažejo reko Reno, laški vinograd. Trinerjev laboratorij in dve sliki njegove notranjštine izpolnjujeta krasno sliko. Pošljite 10c za pokritje poštnih stroškov. Jos. Triner, izdelovalec Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina, 1333 — 1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

(Adv.)

IZURJEN ČRKOSTAVEC.

Ki ume tudi splošno tiskarsko delo se sprejme takoj v novo ustanovljeni tiskarni.

Ponudbe z navedbo zahtevane plače na: Ivan A. Kaker, 342 Florida st., Milwaukee, Wis.

\$1.40 GALONA GARANTIRANA WHISKEY

Sloviti "Lucky Tiger" je sedaj edinstvena napredna po takšni ceni, po kateri se ga prej kupovali samo nadobeli. Močna in mehka, je ta whiskey — narodni podzvestljiv jamstvo. Če vam ni všeč, dobite takoj denar povrnjen. Čim prej si jo naročite, tem več si pridružite denarja.

Stulz Brothers, Department 266, Kansas City, Mo.

Central Hotel Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger, LASTNIK.

Ako želiš čitati najnovejše in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 B Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVEZNICA Okusno, hitro in zpešno delo za privatnike in društva. Sprejemo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštna postrežba. BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

CARL STROVER Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sohe 1600. 133 W. WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3929

Dr. W. C. Ohtendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in rane. Zdravniško preiskava brezplačno — poleti je v stari 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uroduje od 1 do 3 p. p. od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago travi bolniki naj pijejo slovenske

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostornim vrtom se nahaja MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska št.: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolezni, za bolečine otrplosti sklepov in mišic. Pravi se dobi le zavijka, kot v kaze ta slika. Vzemite ga, ako imate na zavijka naše tržno znamko s šifro. 25 in 50 centovskih lekarnah, po naročilu si s ravnanjem od F. Ad. Richter & Co 74-80 Washington Street, New York, N. Y.

James F. Stepina, predsednik. Christian R. Walleck, I. podpreda. Emanuel Beranek, II. podpreda. Adolf J. Krasa, blagajnik.

Ravnateljski odbor: Michael Zimmer, nadelnik Emanuel Beranek, Dr. Anton Blanks, John Fucik, A. V. Geringer, John C. Kraus, Ernest Kunde, James F. Stepina, C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek... \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in točno.

POZOR!

Zaradi nepričakovanega naglega dvigovanja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprajte ali pišite po cene.

Obsejni denarni premet in nizke cene. Vse pošiljave garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine "društvo in trgovce."

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebe kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Slovenskih grafofonskih ploč imam v zalogi le še par sto. Naročite, dokler ni prepozno! Tudi nekaj zlatnine še imam. Požurite se, dokler mi zaloga ne poide!

Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.

LOUIS RABSEI

moderno urejen salon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199

SLOVENC!

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.

Naročite se dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 Soe Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Ne igray se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljaj v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takorekter, ki ti daje dragoceno življenje. Ona se pretaka po arterijah in žilah in prinaša hrano vsaki posamezni celici in okrepčuje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokončuje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabilo in storilo nezmerno krvne celice. Edinole silna, močna krvna telesa so sposobna, da izvršujejo namen, ki ga imajo, namreč: Ohranjevati in varovati. Cisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. "Ono okrepčuje živčni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene", pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Elikvir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, korenin, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepčuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI VETROVIH NAPENJANJU GLAVOBOLU

NERVOZNOSTI SLABOKRVNOSTI POMANJKANJU ENERGIJE SPLOŠNI SLABOSTI

hitro in sigurno. Odkloni kratkoma vse ponaredbe, ki žro samo denar! Naše načelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvarin, posebno vina, še tako dvigajo — vedno iste: \$1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaheljena goste, po sebi revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih sprejeti? Najboljši način je, da rabiš TRINERJEV OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrt, ako imaš otekline, razpokline itd. Cena 25 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c. Pri vseh boleznih, ki so splošne s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER

kemik izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.